

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ADİL YARGILANMA HAKKI

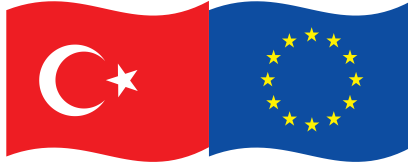

**Anayasa Mahkemesine
Bireysel Başvuru Sisteminin
Desteklenmesi Ortak Projesi**

**Joint Project on Supporting
the Individual Application to the
Constitutional Court in Turkey**

EĞİTİM MODÜLÜ

Hukuk Yargılaması

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ADİL YARGILANMA HAKKI

Hukuk Yargılaması

Bu kitap Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilen ve Avrupa Konseyi tarafından yürütölen Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Ortak Projesi kapsamında hazırlanarak basılmıştır.

Projenin ihale makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Ortak Projesi

Hazırlayan

Prof. Dr. Sibel İnceoğlu

Proje kapsamında hazırlanan bu eğitim modülüne, çalışma gruplarına katılımlarıyla, eğitimler sırasında verdikleri geri bildirimleriyle önemli katkılar sunan akademisyen, hâkim, savcı, avukat ve Anayasa Mahkemesi raportörlerine teşekkür ederiz.

Abdullah Çelik (Başraportör, AYM)

Akif Yıldırım (Raportör, AYM)

Ayhan Kılıç (Raportör, AYM)

Aysun Demir (Avukat, Antalya Barosu)

Bahattin Arıkan (Hâkim, Tekirdağ)

Dr. Cem Babadoğan (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi)

Emel Karabağ (BAM Üyesi, Ankara)

Dr. Fahri Gökçen Taner (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

Leyla Taşkoparan (Hakim, Tekirdağ)

Mehmet Sadık Yamlı (Raportör, AYM)

Tülay Çinkı (Hakim, Yargıtay)

Türkan Yılmaz (Avukat, İstanbul Barosu)

Özgür Dülger (Savcı, Ankara)

Yakup Macit (Raportör, AYM)

Yunus Emre Yılmazoğlu (Raportör, AYM)

Yusuf Demirci (Hâkim, Adalet Akademisi)

Grafik Tasarım ve Uygulama

Bilge Bostan

Baskı

MRK BASKI VE TANITIM HİZM. TİC. LTD. ŞTİ

1354. Cad. 1357. Sok. No: 43

Yenimahalle/ANKARA

Tel: (0312) 354 54 57

Faks: (0312) 385 79 05

MODÜL 1:	3
Hukuk Hâkimlerine Yönelik Mahkeme Hakkı	
MODÜL 2:	13
Hukuk Hâkimlerine Yönelik Silahların Eşitliği – Çelişmeli Yargılama	
MODÜL 3:	23
Hukuk Hâkimlerine Yönelik Gerekçeli Karar Hakkı	
MODÜL 4:	33
Hukuk Hâkimlerine Yönelik Yönelik Masumiyet Karînesi	
EKLER:	1
MODÜL 1	3
EK-1: Gazete Haberi	3
EK-2: AYM İstatistikleri - İhlâl Kararlarının Haklara Göre Dağılımı (2012-30.06.2018)	4
EK-3: AYM Kararı: Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti, B. No: 2012/855, 26/6/2014	5
EK-4: AİHM Kararı: Kaba/Türkiye B. No: 1236/05, 1/3/2011	6
EK-5: AYM Kararı: Kosifler Araç Kiralama Ltd. Şti., B. No: 2014/2831, 12/11/2017	7
EK-6: AYM Kararı: Mustafa Boztepe, B. No: 2013/8502, 13/4/2016	8
MODÜL 2	9
EK-1: AİHM Kararı: De Haes ve Gijssels/Belçika, 19983/92, 29/11/1995	9
EK-2: AİHM İstatistikleri (1959-2017)	10
EK-3: AİHM Kararı: Dombo Beheer B.V./Hollanda, Appl. No: 14448/88, 27/10/1993	12
EK-4: AYM Kararı: Medeni Alpkaya, B. No: 2013/3078, 21/1/2016	12
EK-5: AİHM Kararı: Mantovanelli/Fransa 21497/93, 18/03/1997	13
EK-6: AYM Kararı: Ramazan Ayhan, B. No: 2014/2704, 16/11/2016	15

MODÜL 3	16
EK-1: AİHM Kararı: Hadjianastassiou/Yunanistan, Appl. No: 12945/87, 16/12/1992	16
EK-2: AYM İstatistikleri (2012-30.06.2018)	16
EK-3: AYM Kararı: Ünal Aslantürk, B. No: 2013/1876, 08/09/2015	17
EK-4: Hukuk Muhakemeleri Kanunu: Madde 297	
EK-5: Dargeçit Asliye Hukuk Mahkemesi Kararı, E.No. 2015/261, K.No. 2016/14, K.T. 19/01/2016	19 20
EK-6: Bursa Tüketici Mahkemesi Kararı, E.No. 2012/2727, K.No. 2013/492, K.T. 25/03/2013	22
MODÜL 4	
EK-1: AİHM Kararı: Allenet de Ribemont/Fransa, 15175/89, 10/02/1995	23 23
EK-2: AİHM Kararı: Sekanina/Avusturya, 13126/87, 25/08/1993	
EK-3: AYM Kararı: Oğuz Tiftikçier, B. No: 2013/2091, 04/11/2015	24
EK-4: AYM Kararı: Mustafa Akın, B. No: 2013/2696, 09/09/2015	26 27

MODÜL 1:

Hukuk Hâkimlerine Yönelik Mahkeme Hakkı

Süre

→ 75 dk.

Hedef Grup

→ Hukuk Hâkimleri

Grup Büyüklüğü

→ 25-30 kişi

Kazanımlar

Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki normatif düzenlemelerin adil yargılanma hakkı ve onun alt unsuru olan mahkeme hakkı ile ilgili hükümlerini karşılaştırmalı olarak ilişkilendirir.

Hangi somut durumların mahkeme hakkı ile ilişkili olduğunu fark eder.

Mahkeme hakkı ile ilgili normatif düzenlemelerin hangilerinin somut durumları kapsadığını ayırt eder.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin mahkeme hakkı ile ilgili içtihatlarından örneklemeler yapar.

Kapsam

- Dava açma hakkı
- Mahkemeye erişim
- Adli yardım
- Dava açma süresinin kısalığı ve belirsizliği
- Etkili Karar
- Mahkeme kararının icrası

Tanım

“ Sözleşmeye taraf bütün devletlerin üye olduğu (Sözleşme’nin 66. maddesi) Avrupa Konseyi Statüsü, iki yerde hukuk devletine atıf yapmaktadır: birincisi başlangıç bölümü, ikincisi madde 3’tür. Bu maddede, ‘Avrupa Konseyi’ne üye bütün devletler hukuk devleti ilkesini kabul etmek zorundadırlar’

hükmü yer almaktadır. Medeni (civil) konularda mahkemelere başvurma imkanı olmaksızın hukuk devletini tasavvur etmek mümkün değildir... Bir medeni (civil) iddianın yargıç önüne götürülebilmesini zorunlu gören prensip, evrensel olarak tanınmış hukukun temel prensibidir; aynı durum uluslararası hukuk için de geçerlidir, adaleti reddetmek yasaklanmıştır... *Dava yoksa, hakkaniyete uygun, aleni ve gecikmeksizin kişinin dinlenmesinden söz etmek,... adil yargılanma hakkının içerdiği güvencelerden yararlanmak olanaksızdır.*"

AlHM kararı: *Golder/U.K.*, Appl. No: 4451/70, 21.02.1975, § 34-35.

"Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurusunu engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hale getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir."

AYM kararı: *Özkan Şen başvurusu*, B. No: 2012/791, 07/11/2013, § 52.

"...kişinin bizatihi mahkemeye başvurmuş olmasını anlamsız hale getiren sınırlamalar, mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir."

AYM kararı: *İbrahim Can başvurusu*, B. No: 2012/1052, 23.07.2014, § 31.

"(mahkemeye erişim hakkına ilişkin sınırlandırmaların,) hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvuru üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir"

AYM kararı: *Serkan Acar başvurusu*, B. No: 2013/1613, 02/10/2013, § 38.

"Mahkemeye başvurma hakkının gerçekten var olduğunun kabulü için, önüne gidilen yargılama makamının tam yargısal yetkiye, yani iddiayı hem olaylar, hem de hukuk açısından inceleyip davanın 'esas'ı hakkında karar verme yetkisine sahip bulunması gereklidir... Sözleşme kişiye teorik ve hayali değil, fakat gerçek ve fiilen kullanılabilir, etkili güvenceler sağladığından, hak aramak için mahkeme önüne gidebilme olanağının da gerçekten, fiilen ve etkili bir biçimde mevcut olması gerekmektedir."

Sibel İnceoğlu, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı*, Beta yay. İstanbul 2005, s. 115-116.

Kaynaklar

– Temel metinler

- AİHS: Madde 6
- Anayasa: Madde 5, 36, 13, 138/son, 148/3, 154

– İçtihatlar

➤ AYM Kararları

- E.Ş., B. No: 2014/682
- Metin Taşdemir, B. No: 2014/6991
- Ali Kızıl, B. No: 2014/9295
- Burak Levent, B. No: 2013/100
- Ali Atlı, B. No: 2013/500
- Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711
- Sadık Koçak, B. No: 2013/841
- Mustafa Demirtaş, B. No: 2013/2002
- Şenal Haylaz, B. No: 2013/3457
- Rıza Gençdoğan, B. No: 2013/3543
- Bubo Çelik, B. No: 2013/3954

- Oğuzhan Kozacıoğlu, B. No: 2013/4513
- Halil Afşin, B. No: 2013/4824
- Şener Berçin, B. No: 2013/5516
- Bahar Teber, B. No: 2013/5552
- Ahmet Türko, B. No: 2013/5949
- Burak Günay, B. No: 2013/6217
- Kazım Orhan, B. No: 2013-7875
- Muharrem Kılıç, B. No: 20121071, *Dava açma süresi*
- Mehmet Orhan, B. No: 2012/1258

➤ **AIHM Kararları**

- Asya Bakan/Türkiye, 50939/99, 12/06/2007
- Taşkın ve Diğerleri/Türkiye, 10/11/2004
- Kreuz/Polonya, 19/06/2001
- Pérez de Rada Cavanilles/İspanya, 28/10/1998
- Osman/Birleşik Krallık, 28/10/1998
- Stubbings ve Diğerleri/Birleşik Krallık, 22/10/1996
- Terra Woningen BV/Hollanda, 17/12/1996
- Tolstoy Miloslavsky/Birleşik Krallık, 13/07/1995
- Oerlemans/Hollanda, 27/11/1991
- Hakansson and Stureson/İsveç, 21/02/1990
- Ashingdane/Birleşik Krallık, 28/05/1985
- Campbell ve Fell/Birleşik Krallık, 28/06/1984
- Airey/İrlanda, 09/10/1979
- Golder/Birleşik Krallık, 21/02/1975

➤ **Diğer Kaynaklar**

- Sibel İnceoğlu, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı*, Beta yay. İstanbul 2005.
- Sibel İnceoğlu, “Adil Yargılanma Hakkı”, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, Beta yay. (1. Baskı Avrupa Konseyi yay.), İstanbul 2013, s. 209-286.
- Abdullah Çelik, *Adil Yargılanma Hakkı Rehberi*, Anayasa Mahkemesi yay. 2014, (http://www.anayasa.gov.tr/files/bireyselbasvuru/adil_yargilanma.pdf)
- Gilles Dutertre, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler*, Avrupa Konseyi yay. 2003, (http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/kitaplar/aihmkararlarindanornekler.pdf)
- Dovydas Vitkauskas – Grigory Dikov, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Adil Yargılanma Hakkının Korunması*, Avrupa Konseyi yay. 2012, (http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/el_kitaplari/adil_yrglnma_korunmasi.pdf)
- Nuala Mole - Catharina Harby, *Adil yargılanma Hakkı*, Avrupa Konseyi yay., 2001, (http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/el_kitaplari/adil_yargilanma.pdf)
- *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights – Right to a Fair Trial (civil limb)*, Council of Europe publ., 2013, (http://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_eng.pdf)

- *Handbook on European Law Relating to Access to Justice*, Council of Europe and European Union Agency for Fundamental Rights publ., 2016, (http://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_ENG.pdf)

Ekler

- **Ek-1:** Gazete Haberi
- **Ek-2:** AYM İstatistikleri - İhlal Kararlarının Haklara Göre Dağılımı
- **Ek-3:** AYM Kararı: Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti, B. No: 2012/855, 26/6/2014
- **Ek-4:** AİHM Kararı: Kaba/Türkiye, B. No: 1236/05, 1/3/2011
- **Ek-5:** AYM Kararı: Kosifler Araç Kiralama Ltd. Şti., B. No: 2014/2831, 12/11/2017
- **Ek-6:** AYM Kararı: Mustafa Boztepe, B. No: 2013/8502, 13/4/2016

GİRİŞ

Dikkat Çekme

- **Ek-1**'deki görseli ekrana/perdeye yansıtın ve aşağıda belirtilenleri yapın:
 - Mahkeme hakkıyla ilgili olarak aşağıdaki soruları soruları sorun:
 - Bu olayda mahkeme hakkını ilgilendiren nasıl bir durum görüyorsunuz?
 - Mahkemeye erişim hukuken sınırlanmasa da fiilen hangi durumlarda sınırlanmış olabilir?
- Mahkeme hakkının sadece hukuken engellenmeyebileceğini, fiilen veya şekilci bir yorumla da engellenebileceğini, örneğin adli yardım verilmemesinin, mahkeme masraflarının kişinin gelire oranla çok yüksek olmasının, mahkeme kararlarının uygulanmamasının mahkeme hakkını engelleyebileceğine dikkat çekin.

Güdüleme

- **Ek-2**'deki İhlâl Kararlarının Haklara Göre Dağılımını gösteren istatistiği ekrana/perdeye yansıtın.
- Görselde adil yargılanma hakkı ihlallerinin %76 oranıyla en fazla ihlâl edilen unsur olduğuna dikkat çekin.
- Bu süreçte yapılacakların bir medeni hukuk, iş hukuku ya da usul hukuku uygulaması olmadığını ama bu alanlardaki ulusal mevzuat hükümlerinin Anayasa ve AİHS standartlarına uygun yorumlanarak uygulanmasının, devletin insan haklarına saygı gösterme yükümlülüğünü sağlayacağını belirtin.

Gözden Geçirme

- Aşağıdakileri bir kez daha hatırlatın:

"Bireysel başvuru, Türk hukukuna yeni giren, Anayasa altı mevzuatın Anayasa ve AİHS'teki haklar ve ilkeler doğrultusunda yorumlanıp, bu doğrultuda uygulanıp uygulanmadığının denetlenmesi ile sınırlı bir incelemedir.

Bu çerçevede mahkeme hakkının AYM veya AİHM tarafından incelenmesi, bir kanun yolu değildir. AYM ve AİHM tarafından, mahkeme hakkı bakımından yapılan inceleme, kişinin mahkemeye ulaşabilmesi için gerekli olan adımların kamu makamlarınca atılması ile ilgilidir."

Hedeften Haberdar Etme

- Katılımcılara bu modül ile ilgili süreçler tamamlandığında, aşağıda belirtilen davranışları kazanmalarının beklendiğini belirtin.

"Modül tamamlandıktan sonra sizlerden;

Mahkeme hakkının anayasal ve yasal temellerini tanımlamanız, AYM ile AİHM içtihatları ışığında normatif düzenlemelerin hangi somut durumları kapsayıp kapsamadığını ayırt etmeniz,

Bu konu ile ilgili olarak AİHM ve AYM kararlarının okunmasından elde edilen anahtar sözcüklerden haberdar olmanız ve bir hukuki sorunla karşılaştığınızda bağımsız bir şekilde AİHM ve AYM'nin ilgili kararlarına ulaşarak kendi kararlarınızda bunları esas alabilmeniz beklenmektedir."

Geçiş

- Aşağıdaki cümle ile geliştirme bölümüne geçiş yapabilirsiniz:

"Bu kazanımları gerçekleştirme sürecinde dava açma hakkı, mahkemeye erişim, adli yardım, dava ve vekalet masrafları, dava açma süresinin kısalığı ve belirsizliği, etkili karar, mahkeme kararının icrası vb. kavramlardan söz ederek uygulamada karşılaşılan durumlar ile verilen yargı kararlarını normatif düzenlemeler açısından tartışıp analiz edeceğiz."

GELİŞTİRME

Etkinlik 1

Süre: 25 dk.

Yöntem: Soru-Yanıt, Tartışma

- **Ek-3**'te verilen, temyiz süresinin hatalı bir biçimde uygulanması neticesinde mahkeme hakkının zedelenmesi ile ilgili **Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.** başvurusunun olay bölümünü katılımcılara dağıtın.
- Bu olayla ilgili olarak katılımcılara aşağıdaki soruları yöneltin.
- Mahkeme hakkı bakımından olaydaki temel sorun nedir?
 - Temyiz ya da itiraz için koyulan süre sınırlamalarının amacı nedir?
 - Anayasanın 13. maddesinde yer alan hakkın özü ve ölçülülük ölçütleri ne anlama gelir?
 - Sürelerle ilgili karar verirken Anayasanın 13. maddesindeki hakkın özü ve ölçülülük ölçütleri işlevsel olabilir mi?
 - Süre sınırlamaları nasıl yorumlanırsa mahkemeye erişim bakımından ihlâl ortaya çıkmaz?
 - Süre sınırlamaları dışında, hangi durumlarda mahkemeye erişim kısıtlanmış olur? (dikkat çekmek için kullanılan haberi hatırlatarak, adli yardım, dava masrafları vs. konularını tekrar hatırlatın)
 - Bir mahkeme kararının uygulanamaması da mahkeme hakkı bakımından ihlâl yaratabilir mi? (özellikle icra hâkimlerinin olduğu eğitim çalışması için)
- Yukarıda yer alan sorulardaki
- Hukuki sorunları belirlemelerini isteyin.
 - İlgili normların somut olaya uygulanmasındaki ölçütleri belirlemelerini sağlayın.
 - Farklı ve çelişen görüşleri tartıştırın, diğerlerinin kendi görüşlerini ifade etmelerini teşvik edin.

Etkinlik 2

Süre: 30 dk.

Yöntem: Küçük Grup Tartışması

- Katılımcıları üç gruba ayırın. Birinci gruba **Ek-4'te** yer alan AİHM'in adli yardımla ilgili Kaba – Türkiye başvurusunun; ikinci gruba **Ek-5'te** yer alan AYM'nin mahkeme masraflarının süresinde yatırılmadığı gerekçesiyle temyiz talebinin reddine ilişkin **Kosifler Araç Kiralama Ltd. Şti.** başvurusunun; üçüncü gruba **Ek-6'da** yer alan AYM'nin zamanaşımı ile ilgili **Mustafa Boztepe** başvurusunun olay kısımlarını dağıtın.
 - Gruplardan daha önce birinci etkinlikte ele alınan olay ile bu etkinlikte kendilerine dağıtılan olay arasındaki farklılıklar ve benzerlikler üzerinden, hukuka uygun tasarrufların ne olması gerektiğini, mahkeme hakkının ihlâlinin engellenmesi için ne tür tedbirler alınabileceğini kendi aralarında tartışmalarını isteyin. (15 dk.)
 - Her grubun temsilcisinden grup içi tartışmaları ve bulgularını özetlemesini isteyin. (15 dk.)

- Bu etkinliklerde; mahkeme hakkının, sadece doğrudan mahkemeye başvurma hakkını yasaklayan (örneğin idari bir işleme yargı yolunun kapatılması gibi) hukuki normlarla engellenmeyebileceğini, adli yardım verilmemesi, mahkeme masraflarının yüksekliğinin yanı sıra yargı kararının uygulanmaması gibi fiili durumların ve örneğin itiraz, temyiz ya da zamanaşımı sürelerine ilişkin hukukun katı bir biçimde yorumlanmasının veya itiraz reddedildiğinde verilen cezanın da bu hakkı ihlâl edebileceğini vurgulayın. Anayasanın 13. maddesindeki ölçülülük ve hakkın özü kavramlarına dikkat çekin.
- Kamu makamlarının, fiili durumlara yönelik alabilecekleri tedbirlerle ve hukuku uygun bir biçimde yorumlamak suretiyle, hak ve özgürlüklerin korunmasında oynayabilecekleri rolün öneminden özellikle söz edin.

Özetleme

- Normatif düzenlemelerde geçen kavramları tekrar hatırlatarak kamu makamlarının, mahkeme hakkını güvence altına almak bakımından pozitif yükümlülükleri de olduğunu (Anayasa Madde 5) özellikle vurgulayın.

Tekrar Güdüleme

- Devletin insan haklarına saygı gösterme yükümlülüğü bakımından **Ek-2** görseli tekrar yansıtarak adil yargılanma hakkının herkes için gerekli olduğu vurgusunu yapın

Ek Çalışma

- Sınırlı süre nedeniyle üzerinde yeterince durulamayan konular varsa bunlarla ilgili kaynaklara erişim yollarını belirtin.
- Katılımcıların bilgi eksikliği duydukları konular varsa onlarla ilgili tespitleri listeleyin.

Değerlendirme

- Normatif düzenlemelerdeki kavramlarla ilgili bir soru(n) olup olmadığını sorun. Varsa bunları listeleyin.

Anayasa ve AİHS'in düzenlemelerinin kanunun somutlaştırılmasında, genel ilkelerin (hak ve özgürlüğün esas olması, hukuk güvenliği, keyfilik yasağı vb.) gözden kaçırılması gerektiğini vurgulayın.

KAPANIŞ

- Bir sonraki modülde "*Silahların Eşitliği – Çelişmeli Yargılama*" konusunun ele alınacağını söyleyin ve ilgili normatif düzenlemeye atıfta bulunun.

Bu konunun asli muhataplarının kim olduğuna değindikten sonra kısa bir örnek olay verip "*Bu durumda nasıl bir karar verilmesi gerekirdi?*" sorusuyla oturumu kapatın.

MODÜL 2:

Hukuk Hâkimlerine Yönelik Silahların Eşitliği –
Çelişmeli Yargılama

Süre

→ 90 dk.

Hedef Grup

→ Hukuk Hâkimleri

Grup Büyüklüğü

→ 25-30 kişi

Kazanımlar

Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki normatif düzenlemelerin silahların eşitliği-çelişmeli yargılama ile ilgili hükümlerini karşılaştırmalı olarak ilişkilendirir.

Hangi somut durumların silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılanma hakkı ile ilişkili olduğunu fark eder.

Normatif düzenlemelerin hangi somut durumları kapsayıp kapsamadığını ayırt eder.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin konu ile ilgili içtihatlarından örnekleme-ler yapar ve iç hukuk normları ile kıyaslar.

Kapsam

- Silahların eşitliği
- Tanık dinlenmesinde hak eşitliği
- Bilgi ve belgelere ulaşmada eşitlik
- Çelişmeli yargılama
- Gizli belgeler ve dijital veriler gibi delillerin duruşmada tartışılması
- Delillerin sorgulanabilmesi ve güvenilirliğinin testi
- Bilgi ve belgelere ulaşma ve yorum yapma olanağı

Tanım

“Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usûli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Kural olarak başvuru, davanın karşı tarafına tanınan bir avantajın kendisine zarar vermiş olduğunu veya bu durumdan olumsuz etkilendiğini ispat etmek zorunda değildir. Taraflardan birine tanınan, diğerine tanınmayan avantajın, fiilen olumsuz bir sonuç doğurduğuna dair delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş sayılır. (Bkz., AİHM, *Zagorodnikov/Rusya*, B. No: 66941/01, 7/6/2007, § 30).”

AYM kararı: *Faik Gümüş başvurusu*, B. No: 2012/603, 20.02.2014, § 46.

“Silahların eşitliği, davanın bir tarafını, diğer taraf karşısında belirli bir dezavantaj içine sokmayacak şartlar altında, her bir tarafın deliller de dahil olmak üzere, davasını ortaya koymak için makul ve kabul edilebilir olanaklara sahip olması zorunluluğu” demektir. “Teknik, usûle ilişkin bazı iç hukuk kuralları nedeniyle davanın taraflarından biri kendi adına bazı tanıkları dinletemiyor ve bu durum davanın diğer tarafı karşısında nitelikli bir dezavantaj yaratıyorsa, silahların eşitliği açısından ihlal oluşturur.”

AİHM kararı: *Dombo Beheer B.V./Netherlands*, Appl. No: 14448/88, 27.10.1993, §§ 33, 34-35.

“Başvurucunun davasının temelini oluşturan bir iddiasını destekleyen tanığın dinlenme talebinin mahkeme tarafından yerine getirilmemesi silahların eşitliği ilkesine aykırılık oluşturur.”

AİHM kararı: *Gillisen/the Netherlands*, Appl. No: 39966/09, 15.03.2016, §§ 51, 56.

“Silahların eşitliği ilkesi, tarafların tanıkları arasında farklı muamele yapılmamasını gerektirir, fakat başka delillere de dayanılarak karar verilmişse, bir tarafın tanığına özel bir ağırlık verilmemişse, farklı muamele yargılamanın sonucuna etki edecek nitelikte değil ise, bir taraf diğer taraf karşısında önemli bir dezavantaj içine girmeyeceğinden, silahların eşitliği ilkesine aykırı bulunmayabilmektedir.”

AİHM kararı: *Ankerl/Switzerland*, Appl. No: 17748/91, 23.10.1996, § 38.

Çelişmeli yargılama ilkesi “dava sırasında mahkemenin kararını etkilemek amacıyla sunulan delil, mütalaa ve görüşlerin tamamı hakkında bilgi sahibi olma ve bunlar hakkında yorum yapma olanağının taraflara tanınması” demektir.

AİHM kararı: *Ruiz-Mateos/Spain*, Appl. No: 12952/87, 23.06.1993, § 63.

Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılama hakkı, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *J.J./Hollanda*, B. No: 9/1997/793/994, 27/3/1998, § 43; *Vermeulen/Belçika*, B.No: 19075/91, 20/2/1996, § 33). Bu çerçevede bilirkişi raporunun hazırlanma sürecine başvuranların katılamaması ve başvuranlara delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılama hakkının ihlali olarak değerlendirilmektedir (Bkz. *Mantovanelli/Fransa*, B. No: 21497/93, 18/3/1997, § 33).”

AYM kararı: *Faik Gümüş başvurusu*, B. No: 2012/603, 20.02.2014, § 47.

Çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesi ile yakından ilişkilidir ve bu iki ilke Mahkeme kararlarında birbirini tamamlar bir şekilde kullanılmaktadır. Çünkü çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmesi, davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki dengeyi bozabilmektedir.

AİHM kararı: *Bulut/Avusturya*, Appl. No: 17358/90, 22.02.1996, §§ 49-50.

Kaynaklar

– Temel metinler

- AİHS: Madde 6
- Anayasa: Madde 5, 36, 13

– İçtihatlar

➤ AYM Kararları

- Gökhan Günaydın, B. No: 2012/1099
- Targan Tolga Yungul, B. No: 2013/1386
- M.Ş.B., B. No: 2013/2202
- Taylan Özgür Tor, B. No: 2013/2454
- Bülent Karataş, B. No: 2013/6428
- Medeni Alpkaya, B. No: 2013/3078, *Şikâyet dilekçesinin tebliği*
- Süleyya Tuncer, B. No: 2014/8264
- Yasemin Mutlu, B. No: 2013/1426
- Cezair Akgül, B. No: 2014/10634
- Zekai Çelebi, B. No: 2914/5633, *Tebliğname*
- Yankı Bağcıoğlu, B. No: 2014/253, *Dijital delil*
- Ahmet Erbek, B. No: 2013/3197, *Gizli belgeler*

➤ AİHM Kararları

- Dombo Beheer B.V./Hollanda, 14448/88, 27/10/1993
- De Haes and Gijssels/Belçika, 19983/92, 24/02/1997
- Bönisch/Avusturya, 8658/79, 06/05/1985
- Hentrich/Fransa, 13616/88, 22/09/1994
- Borgers/Belçika, 12005/86, 30/10/1991
- Wynen and Centre Hospitalier Interregional Edith-Cavell/Belçika, 32576/96, 05/11/2002
- Komanicky/Slovakya, 32106/96, 04/06/2002
- Kuopila/Finlandiya, 27752/95, 27/04/2000
- Buchberger/Avusturya, 32899/96, 20/12/2001
- Öcalan/Türkiye, 46221/99, 12/03/2003
- Ruiz-Mateos/İspanya, 12952/87, 23/06/1993
- Bulut/Avusturya, 17358/90, 22/02/1996
- Göç/Türkiye, 36590/97, 09/11/2000

Diğer Kaynaklar

- Sibel İnceoğlu, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı*, Beta yay. İstanbul 2005.
- Sibel İnceoğlu, "Adil Yargılanma Hakkı", *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, Beta yay. (1. Baskı Avrupa Konseyi yay.), İstanbul 2013, s. 209-286.
- Abdullah Çelik, *Adil Yargılanma Hakkı Rehberi*, Anayasa Mahkemesi yay. 2014. (http://www.anayasa.gov.tr/files/bireyselbasvuru/adil_yargilanma.pdf)
- Mehmet Sadık Yamli, *Bireysel Başvuruda İdari Yargılamaya İlişkin İhlal Kararları*, Avrupa Konseyi yay., Ankara 2016.

- Akif Yıldırım, “Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Adil Yargılanma Hakkı” (Ceza Hukuku Boyutu), TAAD, Y. 7, S. 26, s. 333-376. (<http://www.taa.gov.tr/indir/anayasa-mahkemesi-uygulamasinda-adil-yargilanma-hakki-ceza-hukuku-boyutu-bWFrYWxlFDJmMWNjLTIRiNmVklTI3NzMxLTEzYzE3LnBkZnw4MTk/>)
- Gilles Dutertre, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler*, Avrupa Konseyi yay. 2003. (http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/kitaplar/aihmkararlarindanornekler.pdf)
- Dovydas Vitkauskas – Grigory Dikov, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Adil Yargılanma Hakkının Korunması*, Avrupa Konseyi yay. 2012. (http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/el_kitaplari/adil_yrglnma_korunmasi.pdf)
- Nuala Mole - Catharina Harby, *Adil Yargılanma Hakkı*, Avrupa Konseyi yay., 2001. (http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/el_kitaplari/adil_yargilanma.pdf)
- *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights – Right to a Fair Trial (civil limb)*, Council of Europe publ., 2013. (http://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_eng.pdf)
- *Handbook on European Law Relating to Access to Justice*, Council of Europe and European Union Agency for Fundamental Rights publ., 2016. (http://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_ENG.pdf)

Ekler

- **Ek-1:** AİHM Kararı: De Haes ve Gijssels/Belçika, 19983/92, 29/11/1995
- **Ek-2:** AİHM İstatistikleri
- **Ek-3:** AİHM Kararı: Dombo Beheer B.V./Hollanda, Appl. No: 14448/88, 27/10/1993
- **Ek-4:** AYM Kararı: Medeni Alpkaya, B. No: 2013/3078, 21/1/2016
- **Ek-5:** AİHM Kararı: Mantovanelli/Fransa 21497/93, 18/03/1997
- **Ek-6:** AYM Kararı: Ramazan Ayhan, B. No: 2014/2704, 16/11/2016

GİRİŞ

Dikkat Çekme

- **Ek-1**'de verilen **De Haes ve Gijssels/Belçika** kararının olay bölümünün kısa özetini ekrana/perdeye yansıtın.
- Görselle ilgili sorunun ne olduğunu sorun.
- Katılımcıların savunmalarını delillendirebilmeleri ve ispatlayabilmeleri için dayandıkları belge-
re ulaşmalarının önemini kavramalarını sağlayın.
- Katılımcıların yorumlarını/benzer deneyimlerini paylaşmalarını isteyin.

Güdüleme

- **Ek-2**'de linki verilen 1959-2017 yıllarına ait istatistiki veriyi ekrana/perdeye yansıtın.
- İstatistiki verinin ne söylediğini katılımcılara sorun.
- Avrupa Konseyine üye diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, adil yargılanma hakkı bakımından en fazla ihlâl kararı ile karşılaşan ülke oldu ğumuzu; Sözleşmedeki diğer bütün haklarla kıyaslandığında da adil yargılanma hakkının en çok ihlâl edilen hak olduğunu vurgulayın.
- Burada yapılacak çalışmaların, katılımcıların adil yargılanma hakkı ve özellikle adil yargılanma hakkının zımni unsurları olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ile ilgili uygulama ve kararlarının Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararları ile daha uyumlu hale getirilmesine ve ülkede uluslararası hukuk devleti ve insan hakları standartlarının geliştirilmesine katkıda bulunacağını belirtin.
- Burada yapılacak çalışmaların, bir medeni hukuk veya ticaret ya da icra iflas hukuku uygulaması olmadığını, ama bu alanlardaki ulusal mevzuat hükümlerinin Anayasa ve AİHS standartlarına uygun yorumlanarak uygulanmasının, devletin insan haklarına saygı gösterme yükümlülüğünü sağlayacağını belirtin.

Gözden Geçirme

- Aşağıdakileri hatırlatın:

"Bir önceki modülde adil yargılanma hakkı bağlamında mahkeme hakkını çalışmıştık. Bu modülde silahların eşitliği – çelişmeli yargılama üzerinde duracağız."

Hedeften Haberdar Etme

- Katılımcılara bu modülün özel amacını/amaçlarını tekrar edin:

"Bu modülü tamamladığınızda sizlerden,

Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin anayasal ve yasal temellerini ayırt etmeniz,

AYM ile AİHM içtihatları ışığında bu kavramların hangi somut durumları kapsayıp kapsamadığını tanımlayabilmeniz,

Bu konu ile ilgili olarak AİHM ve AYM kararlarının okunmasından elde edilen anahtar sözcüklerden haberdar olmanız ve bir hukuki sorunla karşılaştığınızda bağımsız bir şekilde AİHM ve AYM'nin ilgili kararlarına ulaşarak kendi kararlarınızda bunları esas alabilmeniz beklenmektedir."

Geçiş

- Aşağıdaki cümle ile geliştirme bölümüne geçiş yapabilirsiniz:

“Bu hedefleri gerçekleştirme sürecinde silahların eşitliği, çelişmeli yargılama, tanık dinlenmesinde taraflar arasında hak eşitliği, taraflar arasında bilgi ve belgelere ulaşmada eşitlik, bilgi ve belgelere ulaşma ve yorum yapma olanağı, gizli belgeler ve dijital veriler gibi delillerin duruşmada eşit koşullar altında tartışılması, delillerin sorgulanabilmesi ve güvenilirliğinin testi vb. ilkelerden söz edeceğiz.

Uygulamada karşılaşılan durumlar ile yargısal nitelikteki kararları, anılan normatif düzenlemeler ve ilkeler ışığında tartışıp analiz edeceğiz.”

GELİŞTİRME

Etkinlik 1

Süre: 20 dk.

Yöntem: Soru-Yanıt, Tartışma

- Katılımcılara **Ek-3**'te verilen AİHM'in **Dombo Beheer B.V./Hollanda** kararına konu olan olayı ekrana/perdeye yansıtın ve dağıtın.

Bu olayla ilgili olarak katılımcılara;

- tarafların tanık dinletme ve aleyhe olan tanığı sorgulama talepleri ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama arasında bir ilişki var mıdır,
 - tarafların leyhlerine olan tanıkları dinletememeleri onların iddia ve savunma haklarına nasıl etki edebilir,
 - tanık dinletmede hak eşitliği ne demektir,
 - aleyhe olan tanığı sorgulayamama tarafların iddia ve savunma haklarını ne şekilde etkiler?
- biçiminde sorular yönelterek:
- Hukuki sorunları
 - İlgili normların somut olaya uygulanmasındaki ölçütleri belirlemelerini sağlayın.

- Farklı ve çelişen görüşleri tartıştırın, diğerlerinin kendi görüşlerini ifade etmelerini teşvik edin.

Etkinlik 2

Süre: 50 dk.

Yöntem: Anlatım, Soru-Yanıt, Tartışma

- Katılımcıları 4-5 kişilik gruplara ayırın.
- **İlk olarak grupların bir kısmına Ek-4**'te yer alan, icra mahkemesinde şikâyet dilekçesinin tebliğ edilmeyerek dosya üzerinden karar verilmesine ilişkin, AYM'ye yapılan **Medeni Alpkaya** başvurusuna konu olayı; **diğer gruplara** ise, bilirkişi raporunda dayanılan belgeleri inceleyemediklerine ve bilirkişinin ifadesine başvurduğu tanıkları çelişmeli usulle tartışamadıklarına ve sorgulayamadıklarına ilişkin **Ek-5**'te yer alan AİHM'nin **Mantovanelli/Fransa** kararına konu olayı dağıtın.

- Dağıtılan olaylarda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama açısından ne tür sorunlar olduğunu tespit ederek, **notlar almalarını talep edin. (15 dakika)**
- **Not almaları sona erdikten sonra ikinci olarak, Ek-6'da yer alan AYM'nin, tanık dinlenmesine ilişkin olarak açıkça dayanaktan yoksunluk kararı verdiği Ramazan Ayhan, başvurusuna konu olayı dağıtın.**
 - Kendilerine dağıtılan ilk olaylar ile bu son olay arasındaki farklılıklar ve benzerlikler üzerinden, Anayasaya uygun tasarrufların neler olması gerektiğini, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlâlinin engellenmesi için ne tür tedbirler alınabileceğini kendi aralarında tartışmalarını isteyin.
 - Buna ek olarak; davada kullanılmak istenen ve hukuka aykırı delil olduğu iddia edilen belgeler bakımından mahkemenin adil yargılanma hakkı bakımından nasıl davranması gerektiğini tartışmalarını talep edin. Hukuka aykırı delilin hükme esas alınmamasının taşıdığı anlamı dikkate almalarını isteyin. **(15 dakika)**
- Her grubun temsilcilerinin grup içi tartışmaları ve bulgularını özetlemesini isteyin. **(20 dakika)**

- Bu etkinliklerde, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin benzer ve farklı yönlerine dikkat çekin.
- Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama sadece bilgi ve belgelere ulaşmayı değil, aleyhine olan tanık ifadeleri veya bilirkişi ifadeleri ya da raporları dahil tüm delilleri mahkeme önünde tartışma ve tanık dahil karşı delil sunma hakkını da içerdiğini vurgulayın.
- Kamu makamlarının, fiili durumlara yönelik alabilecekleri tedbirlerle ve hukuku adil yargılanma hakkı doğrultusunda yorumlamak suretiyle, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin korunmasında oynayabilecekleri rolün öneminden özellikle söz edin.

Özetleme

- Normatif düzenlemelerde geçen kavramları tekrar hatırlatın.
- Silahların eşitliği ilkesinin dava tarafları arasındaki dengeyi sağladığını, taraflardan birinin avantajlı konuma geçmesini engellediğini hatırlatın.
- Çelişmeli yargılama ilkesinin davanın sonucunu etkileyebilecek her türlü delil ve yorumlar hakkında bilgi sahibi olma ve bunlara karşı yorum yapabilme olanağı sağladığını belirtin.
- Bu ilkelerin amacının kişinin iddia ve savunmasını etkili bir biçimde yapmasını sağlamak ve bu sayede gerçeğe ulaşarak adaleti ve hakkaniyeti tesis etmek olduğunu belirtin.
- Toplumun yargıya güven duyabilmesi için adil yargılanma hakkının hayata geçmesinin hayati önemde olduğunu vurgulayın.
- Kamu makamlarının, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesini güvence altına almak bakımından pozitif yükümlülükleri de olduğunu (Anayasa Madde 5) özellikle vurgulayın.

Tekrar Güdüleme

- Katılımcıları şu tür bir cümleyle yeniden motive edin:

“Adil yargılanma hakkı ve onun alt unsurları olan silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılanma hakkı ile ilgili uygulama ve kararlarınızın Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararları ile daha uyumlu hale getirilmesi, taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelere ve Anayasamıza uygun olarak hukuk devleti ilkesinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunacaktır.”

Ek Çalışma

- Sınırlı süre nedeniyle üzerinde yeterince durulamayan konular varsa bunlarla ilgili kaynaklara erişim yollarını belirtin.
- Katılımcıların bilgi eksikliği duydukları konular varsa onlarla ilgili tespitleri listeleyin.

Değerlendirme

- Normatif düzenlemelerdeki kavramlarla ilgili bir soru(n) olup olmadığını sorun. Varsa bunları listeleyin.
- **Anayasa ve AİHS'e uygun olarak mevzuatın somutlaştırılmasında, genel ilkelerin (hak ve özgürlüğün esas olması, keyfilik yasağı, eşitlik, adalet vb.) gözden kaçırılmaması gerektiğini vurgulayın.**

KAPANIŞ

- Bir sonraki modülde “Gerekçeli Karar Hakkı” konusunun ele alınacağını söyleyin ve ilgili normatif düzenlemeye atıfta bulunun.
- Bu konunun asli muhataplarının kim olduğuna değindikten sonra kısa bir örnek olay verip “Bu durumda nasıl bir karar verilmesi gerekirdi?” sorusuyla oturumu kapatın.

MODÜL 3:

Hukuk Hâkimlerine Yönelik Gerekçeli Karar Hakkı

Süre

→ 75 dk.

Hedef Grup

→ Hukuk Hâkimleri

Grup Büyüklüğü

→ 25-30 kişi

Kazanımlar

Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan normatif düzenlemelerin gerekçeli karar hakkı ile ilgili hükümlerini karşılaştırmalı olarak ilişkilendirir.

Gerekçeli karar hakkına yönelik somut durumları ayırt eder.

Normatif düzenlemelerin hangi somut durumları kapsayıp kapsamadığını ayırt eder.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı ile ilgili içtihatlarından örneklemeler yapar.

Kapsam

- Gerekçenin öğrenilememesi
- Temyiz veya itiraz hakkı
- Gerekçede tarafların temel savlarına cevap verilmemesi
- Gerekçenin yetersizliği
- Gerekçenin makul olmaması

Tanım

"Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyumsuzlıkla ilgili vardıkları sonucu, sonuca varılmasında kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadırlar. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfîlik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi halinde adil yargılanma hakkının ihlalinin söz edilemez". İbrahim Ataş, Başvuru No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23.

“(Gerekçeli karar hakkı), yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı, kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26).

Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usûlüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuyla yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur.”

AYM kararı: Ünal Aslantürk, B. No: 2013/1876, 08/09/2015, § 42-43.

“Başvuru konusu davada başvurucunun, mahkemenin hatası nedeniyle duruşmaya katılamayarak birliktirli raporlarına itiraz edememesiyle ilgili şikayeti, başvurucunun katılamadığı duruşmada mahkeme karar verdiğinden ilk derecede dile getirilememiştir. Başvurucunun bahsedilen şikayeti somut bir şikayet olup, duruşmanın belirlenen günden önce yapıldığı, UYAP kayıtları ve duruşma tutanaklarıyla sabittir. Başvurucunun usûli haklarını kullanamadığı yönündeki somut şikayetine temyiz dilekçesinde yer vermesine rağmen bu durumun temyiz aşamasında hiç incelememesi veya gerekçede bu hususun karşılanmaması ihlali ağırlaştırmaktadır.”

AYM kararı: Faik Gümüş, B. No: 2012/603, 20/02/2014, § 54.

“6100 sayılı HMK’nın 297. maddesi gereğince de; hükmünde, tarafların iddia ve savunmalarının özeti, anlaştıkları ve anlaşamadıkları hususlar, çekişmeli vakıalar hakkında toplanan deliller, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, sabit görülen vakıalarla bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebeplerinin yer alacağı belirtildikten sonra, hükmün sonuç kısmında, gerekçeye ait herhangi bir söz tekrar edilmeksizin, taleplerden her biri hakkında verilen hükümle, taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların, sıra numarası altında; açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Mahkemece davanın reddine karar verilmesine rağmen, gerekçeli kararda hangi nedenler ile karar verildiğine ilişkin herhangi bir açıklama ve gerekçe bulunmadığı anlaşılmaktadır. Oysaki mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olması Anayasa hükmü olduğu gibi kararın yukarıda belirtildiği şekilde HMK’nın 297. maddesinde yer alan hususları kapsamı da zorunludur. İncelenen mahkeme kararının bahsi geçen yasa hükümlerine aykırı olduğu anlaşılmakla, gerekçesiz bir şekilde ve usûlün 297. maddesine aykırı olarak yazılı biçimde hüküm kurulmuş olması usûl ve yasaya aykırıdır. Bozmayı gerektirir.”

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi kararı: E. 2016/900, K. 2016/7613, K.T. 25/03/2013.

“Yargılama makamları iddia ve savunmayı, taraflarca gösterilen delilleri gereği gibi incelemek ve ulaştıkları sonucu ikna edici bir gerekçeyle kararlarına yansıtmak zorundadırlar.”

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi kararı: E. 2014/22666, K. 2015/16320, K.T. 24/12/2013.

Kaynaklar

– Temel metinler

- AİHS: Madde 6
- Anayasa: Madde 36, 141/3
- HMK: Madde 297 (Ek-4)

– İçtihatlar

➤ AYM Kararları

- Caner Kandırmaz, B. No: 2012/14
- Vesim Parlak, B. No: 2012/1034

- Nilgün Kaya, B. No: 2012/1146
- Bayram Özkaptanoğlu, B. No: 2013/1015
- Serap Öz, B. No: 2013/1394
- Hasan Şimşek, B. No: 2013/1602
- Ünal Aslantürk, B. No: 2013/1876
- Hasan Rahmi Özgenç, B. No: 2013/2418
- Mesude Yaşar, B. No: 2013/2738
- O.H., B. No: 2013/3156
- Salih Söylemezoğlu, B.No: 2013/3758
- Denктаş Nakliyat Turizm Şti., B. No: 2013/3963
- Oğuz Tatış, B. No: 2013/4186
- Hikmet Çelik ve Diğerleri, B. No: 2013/4894
- Mustafa Özen, B. No: 2013/5017
- Bahar Teber, B. No: 2013/5552
- Nusret Yumrutaş, B. No: 2013/6355
- Ayla (Şenses) Kara, B. No: 2013/7063
- Önder Atmaca ve Diğerleri, B. No: 2013/7449
- Hüseyin Özdemir, B. No: 2013/7455
- Nurten Esen, B. No: 2013/7970
- Düzgit Yalova Gemi İnş. San. A.Ş., B. No: 2013/8756
- Buğrahan Babacan, B. No: 2013/9661
- Tuba Doğruyol, B. No: 2014/1292
- Mustafa Kahraman, B. No: 2014/2388
- Münür Ata, B. No: 2014/4958
- Billur Güzide Balyemez, B No: 2014/5909
- Döndü Karas, B. No: 2014/6253
- Mürsel Bayrak, B. No: 2014/6419
- İbrahim Akkan, B. No: 2014/7146
- Yıldıray Özbey, B. No: 2014/18932
- Faik Gümüş, B. No: 2012/603
- Sencer Başat ve Diğerleri, B. No: 2013-7800, *Balyoz*

➤ **AIHM Kararları**

- Hadjianastassiou/Yunanistan, 12945/87, 16/12/1992
- Ruiz Torija/İspanya, 18390/91, 09/12/1994
- Hiro Balani/İspanya, 18064/91, 09/12/1994
- Georgiadis/Yunanistan, 21522/93, 29/05/1997
- H/Belçika, 8950/80, 30/11/1987
- De Moor/Belçika, 16997/90, 23/06/1994

➤ **Diğer Kaynaklar**

- Sibel İnceoğlu, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı*, Beta yay. İstanbul 2005.
- Sibel İnceoğlu, "Adil Yargılanma Hakkı", *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, Beta yay. (1. Baskı Avrupa Konseyi yay.), İstanbul 2013, s. 209-286.

- Abdullah Çelik, *Adil Yargılanma Hakkı Rehberi*, Anayasa Mahkemesi yay. 2014. (http://www.anayasa.gov.tr/files/bireyselbasvuru/adil_yargilanma.pdf)
- Mehmet Sadık Yamli, *Bireysel Başvuruda İdari Yargılamaya İlişkin İhlal Kararları*, Avrupa Konseyi yay., Ankara 2016.
- Akif Yıldırım, “Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Adil Yargılanma Hakkı” (*Ceza Hukuku Boyutu*), TAAD, Nisan 2016, Y. 7, S. 26, s. 333-376. (<http://www.taa.gov.tr/indir/anayasa-mahkemesi-uygulamasinda-adil-yargilanma-hakki-ceza-hukuku-boyutu-bWFrYWxlfDJmMWNjLTRiNmVklTl3NzMxLTEzYzE3LnBkZnw4MTk/>)
- Gilles Dutertre, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler*, Avrupa Konseyi yay., 2003. (http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/kitaplar/aihmkararlarindanornekler.pdf)
- Dovydas Vitkauskas – Grigory Dikov, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Adil Yargılanma Hakkının Korunması*, Avrupa Konseyi yay., 2012. (http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/el_kitaplari/adil_yrglnma_korunmasi.pdf)
- Nuala Mole - Catharina Harby, *Adil yargılanma Hakkı*, Avrupa Konseyi yay., 2001. (http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/el_kitaplari/adil_yargilanma.pdf)
- *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights – Right to a Fair Trial (civil limb)*, Council of Europe publ., 2013. (http://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_eng.pdf)
- *Handbook on European Law Relating to Access to Justice*, Council of Europe and European Union Agency for Fundamental Rights publ., 2016. (http://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_ENG.pdf)

Ekler

- **Ek-1:** AİHM Kararı: Hadjianastassiou/Yunanistan, Appl. No: 12945/87, 16/12/1992
- **Ek-2:** AYM İstatistikleri
- **Ek-3:** AYM Kararı: Ünal Aslantürk, B. No: 2013/1876, 08/09/2015
- **Ek-4:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu: Madde 297
- **Ek-5:** Dargeçit Asliye Hukuk Mahkemesi Kararı, E. No. 2015/261, K. No. 2016/14, K. T. 19/01/2016
- **Ek-6:** Bursa Tüketici Mahkemesi Kararı, E. No. 2012/2727, K. No. 2013/492, K. T. 25/03/2013

GİRİŞ

Dikkat Çekme

- **Ek-1**'de verilen AİHM'in **Hadjianastassiou/Yunanistan** kararının olay bölümünün kısa özetini ekrana/perdeye yansıtın.
- Görselle ilgili katılımcıların yorumlarını/benzer deneyimlerini paylaşmalarını isteyin.
- Karar gerekçesini öğrenememenin kanun yollarını kullanmayı ne yönde etkileyebileceğini sorun.
- Mahkeme gerekçesinin neleri içermesi gerektiğini sorun.

Güdüleme

- **Ek-2**'de verilen Adil Yargılanma Hakkı İhlallerinin Dağılımını gösteren istatistiği ekrana/perdeye yansıtın. Gerekçeli karar hakkı bakımından ihlâl kararlarının adil yargılanma hakkı içinde sırasıyla, makul süre ve mahkeme hakkından sonra üçüncü en çok ihlâl edilen alt unsur olduğunu vurgulayın.
- Burada yapılacak çalışmaların, katılımcıların adil yargılanma hakkı ve özellikle adil yargılanma hakkının zımni unsuru olan gerekçeli karar hakkı ile ilgili uygulama ve kararlarının Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararları ile daha uyumlu hale getirilmesine ve ülkede uluslararası hukuk devleti ve insan hakları standartlarının geliştirilmesine katkıda bulunacağını belirtin.

Gözden Geçirme

- Aşağıdakileri bir kez daha hatırlatın:
"Bireysel başvuru sürecinde gerekçenin AYM veya AİHM tarafından incelenmesi, bir kanun yolu değildir. Gerekçeli karar hakkı bakımından yapılan inceleme, dava taraflarının iddia ve savunmalarının etkin bir biçimde değerlendirilip değerlendirilmediğini tartarak, gerekçenin öğrenilmesini sağlamak suretiyle tarafların kanun yollarını kullanma olanaklarının etkililiğinin sağlanıp sağlanmadığını ölçerek, tarafların ve genel olarak toplumun hukuk devletine inançlarının kuvvetlendirilmesi ile ilgilidir."

Hedeften Haberdar Etme

- Katılımcılara bu modülün özel amacını/amaçlarını tekrar edin:
*"Modül tamamlandıktan sonra sizlerden;
gerekçeli karar hakkının Anayasa ve uluslararası insan hakları hukukundaki temellerini bilmeniz,
bu hakkın hangi somut durumları kapsayıp kapsamadığını ayırt etmeniz,
AYM ile AİHM içtihatları hakkında bilgi sahibi olmanız,
bu bağlamda modülü tamamladıktan sonra bu konu ile ilgili olarak AİHM ve AYM kararlarının okunmasından elde edilen anahtar sözcüklerden haberdar olmanız ve bir hukuki sorunla karşılaştığınızda bağımsız bir şekilde AİHM ve AYM'nin ilgili kararlarına ulaşarak kendi kararlarınızda bunları esas alabilmenizi beklenmektedir."*

Geçiş

- Aşağıdaki cümle ile geliştirme bölümüne geçiş yapabilirsiniz:

"Bu hedefleri gerçekleştirme sürecinde gerekçenin öğrenilememesi, yeterli gerekçe sunulmaması, tarafların temel savlarının gerekçede karşılanmaması, gerekçenin makul olmaması vb. kavramlardan söz edeceğiz."

Uygulamada karşılaşılan durumlar ile yargısal nitelikteki kararları, anılan normatif düzenlemeler ve haklar ışığında tartışıp analiz edeceğiz."

GELİŞTİRME

Etkinlik 1

Süre 25 dk.

Yöntem: Soru-Yanıt, Tartışma

- Katılımcılara **Ek-3**'te verilen, hangi gerekçelerle karar verildiğinin mahkemece mevzuat sınırları içerisinde makul ve kabul edilebilir ölçüde ortaya konulmaması ile ilgili AYM'nin **Ünal Aslantürk** kararının olay bölümünü dağıtın.
- Bu olayla ilgili olarak katılımcılara;
 - Bu olayda gerekçeli karar hakkı bakımından dikkatinizi çeken nedir?
 - Makul gerekçe ne demektir?
 - Açıkça kanuna aykırı bir gerekçe nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlâlüne hükmedilebilir mi? Bu bir makul olmayan gerekçe ya da açık keyfilik midir?
 - Kanun hükümlerinin tekrarı niteliğindeki ifadeler gerekçe sayılır mıydı?
 - Tarafların her iddiası mahkemenin karar gerekçesinde karşılanmalı mıdır? Hangi tür iddialar gerekçede muhakkak yer almalıdır?
 - Tarafların temel iddialarını, diğer bir deyişle davanın sonucunu etkileyebilecek nitelikteki iddialarını cevaplamayan bir gerekçe makul bir gerekçe olur mu?
 - İlk derece mahkemesinin kararının gerekçesinin niteliği ile kanun yolu mahkemesinin gerekçesinin niteliği arasında ne fark vardır? Bu açıdan bakıldığında iki mahkemenin gerekçeleri, gerekçeli karar hakkı bakımından hangi durumlarda ihlâl yaratabilir?
 - Gerekçe tebliğ edilmeden yapılmak zorunda kalınan temyiz başvurusundan sonra, dosyaya makul ve yeterli bir gerekçe eklenmesi, gerekçe hakkı yönünden ortaya çıkan eksikliği gidermiş olur mu?
- biçiminde sorular yönelterek, gerekçeli karar hakkının somut olaya uygulanmasındaki ölçütleri belirlemelerini sağlayın.
- Farklı ve çelişen görüşleri tartıştırın, diğerlerinin kendi görüşlerini ifade etmelerini teşvik edin.
- Bu çalışmayı yaparken gerekçeli karar hakkı bakımından önemli olan gerekçenin öğrenilememesi, gerekçede tarafların temel savlarına cevap verilmemesi, gerekçenin yetersizliği, gerekçenin açıkça kanuna aykırı, keyfi olması, temyiz ya da itiraz hakkı gibi kavramları tahtaya yazın.

Etkinlik 2

Süre 30 dk.

Yöntem: Küçük Grup Tartışması

- Katılımcıları iki gruba ayırın.
 - Her iki gruba Ek-4'te yer alan **HMK Madde 297** hükmünü;
 - Graplardan birine Ek-5'te yer alan **Dargeçit** kararını;
 - Diğer gruba Ek-6'da yer alan **Bursa Tüketici Mahkemesi** kararını dağıtın.
- Gruplardan daha önce birinci etkinlikte ele alınan olay ile bu etkinlikte kendilerine dağıtılan olaylar arasındaki farklılıklar ve benzerlikler üzerinden, Anayasaya ve kanuna uygun tasarrufların ne olması gerektiğini, gerekçeli karar ilkesinin ihlâlinin engellenmesi için neler yapılmasının uygun olduğunu kendi içlerinde tartışmalarını ve gerekçeli karar hakkı bakımından önemli gördükleri unsurları yazmalarını isteyin. (15 dk.)
- Her grubun temsilcisinin grup içi tartışmaları ve bulguları tahtaya yazarak özetlemesini isteyin. (15 dk.)

- Bu etkinliklerde, adil yargılanma hakkının önemli alt unsurlarından biri olan gerekçeli karar hakkının çeşitli yönlerine dikkat çekin.
- Gerekçeli karar hakkının temyiz ya da itiraz aşamasında gerekli savunmayı etkili bir biçimde hazırlayabilmek amacıyla derece mahkemesinin kararına ulaşabilme ve öğrenebilmenin yanı sıra, gerekçenin niteliği ile de ilgili olduğunu, mevcut mevzuat hükümleri karşısında makul olmayan ya da yetersiz gerekçenin adil yargılanma hakkına aykırı olabileceğini vurgulayın.
- Tarafların temel savlarına, diğer bir deyişle davanın sonucunu etkileyebilecek nitelikteki savlara cevap vermeyen gerekçenin adil yargılanma hakkına aykırı olacağını belirtin. Bu çerçevede katılımcılara, AYM'nin Faik Gümüş kararına (B. No: 2012/603) atıfla, ilk derece mahkemesi karar duruşma günü yanlış bildirildiği için duruşmaya katılamayan başvurucunun bu itirazına ilişkin hiçbir değerlendirme yapmayan Yargıtay Hukuk Dairesinin gerekçesinden söz edin.
- Mahkemelerin gerekçelerini oluştururlarken bu belirtilen ilkeler doğrultusunda yorum ve uygulama yapmalarının öneminden özellikle söz edin.

Özetleme

- Normatif düzenlemelerde geçen kavramları (örn. Anayasa Madde 2-hukuk devleti, Madde 36-adil yargılanma hakkı, Madde 141/3-gerekçeli karar ilkesi) göz önünde tutmalarını isteyerek, gerekçeli karar hakkını güvence altına almak bakımından hakimlerin pozitif yükümlülükleri olduğunu (Anayasa Madde 5) özellikle vurgulayın.

Tekrar Güdüleme

- Katılımcılardan şu konuyu sorgulamalarını isteyin:

"Gerekçeli karar hakkı bakımından ihlâl kararlarının adil yargılanma hakkı içinde üçüncü en çok ihlâl edilen unsur olmasının yargılama süreci üzerindeki etkisi nedir?"

Ek Çalışma

- Sınırlı süre nedeniyle üzerinde yeterince durulamayan konular varsa bunlarla ilgili kaynaklara erişim yollarını belirtin.
- Katılımcıların bilgi eksikliği duydukları konular varsa onlarla ilgili tespitleri listeleyin ve söz konusu tespitler çerçevesinde ilgili kaynaklara yönlendirin. İlgili kaynaklar yukarıda kullanılacak “materyal” bölümünde sıralanmıştır.

Değerlendirme

- Normatif düzenlemelerdeki kavramlarla ilgili bir soru(n) olup olmadığını sorun. Varsa bunları listeleyin.
- **Anayasa ve AİHS ışığında kanunun uygulanmasında, genel ilkelerin (hak ve özgürlüğün esas, sınırlamanın istisna olması, hukuki belirlilik, keyfilik yasağı, ölçülülük, hakkın özünün korunması, hakkın etkili kullanımı vb.) gözden kaçırılmaması gerektiğini vurgulayın.**

KAPANIŞ

- Bir sonraki modülde “Masumiyet Karînesi” konusunun ele alınacağını söyleyin ve ilgili normatif düzenlemeye atıfta bulunun.
- Bu konunun asli muhataplarının kim olduğuna değindikten sonra kısa bir örnek olay verip “Bu durumda nasıl bir tedbir alınması gerekirdi?” sorusuyla oturumu kapatın.

MODÜL 4:

Hukuk Hâkimlerine Yönelik Yönelik
Masumiyet Karînesi

Süre

→ 75 dk.

Hedef Grup

→ Hukuk Hâkimleri

Grup Büyüklüğü

→ 25-30 kişi

Kazanımlar

Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde adil yargılanma hakkı ve onun alt unsurlarından biri olan masumiyet karînesi ile ilgili hükümlerini karşılaştırmalı olarak ilişkilendirir.

Hangi somut durumların masumiyet karînesi ile ilişkili olduğunu ayırt eder.

Masumiyet karînesine yönelik normatif düzenlemelerin hangi somut durumları kapsayıp kapsamadığını ayırt eder.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin masumiyet karînesi ile ilgili içtihatlarından örneklemeler yapar.

Kapsam

- İspat külfeti
- İspat külfetinin yer değiştirmesi
- İdari makamların isnatlara ilişkin açıklamaları
- Adli makamların isnatlara ilişkin açıklamaları
- Ceza mahkemesinin beraat veya hükmün geri bırakılması vb. kararlarının etkisi

Tanım

"Masumiyet karînesi, diğer bazı gerekliliklerin yanında, bir mahkemenin üyelerinin, sanığın kendisine isnat edilen suçu işlemiş olduğu önyargısıyla hareket etmemelerini güvence altına alan bir ilkedir. Kanıt yükü iddia makamının üzerindedir ve herhangi bir şüphe halinden sanık yararlanır. Ayrıca, sanığı savunmasını hazırlayabilmesi ve sunabilmesi için kendisine karşı yürütülen davadan haberdar etme ve suçluluğunu

kanıtlamak için yeterli derecede kanıt gösterme görevi de, yine iddia makamına düşmektedir”.

Barberá, Messegue and Jabardo/Spain, Appl. No: 10590/83, 06.12.1988, § 77.

“Masumiyet karînesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti ‘asıl’ olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz. Bu çerçevede, masumiyet karînesi kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilkedir.”

AYM Kararı: Kürşat Eyol başvurusu, B. No: 2012/665, 13.06.2013, § 26.

“Sözleşmenin 10. Maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü, bilgi edinme ve verme özgürlüğünü de içerir. Bu nedenle Sözleşmenin 6. Maddesinin 2. fıkrası, yürütülmekte olan bir ceza soruşturması hakkında yetkililerin kamuoyuna bilgi vermesini engellemez. Ancak masumiyet karînesine saygı gösterilmesi söz konusu olduğundan, Madde 6/2, bilginin gereken bütün dikkat ve ihtiyat gösterilerek verilmesini zorunlu kılar”.

AIHM Kararı: Allenet de Ribemont/France, Appl. No: 15175/89, 10.02.1995, § 41.

Bir yargısal karar, savunma haklarını kullanma imkanı vermeksizin (örneğin zamanaşımı nedeniyle davanın düşmesi), resmi olarak suçluluk ispatlanmamış olmasına rağmen, başvurunun suçlu olduğu düşüncesini yansıtıyor ise masumiyet karînesi ihlal edilebilir. Bir dava, sanığın beraatiyle veya takipsizlik kararıyla sonuçlandığı halde, yargılama giderlerinin sanığa yükletilmesi bu tür bir ihlale neden olur.

AIHM Kararı: Minelli/Switzerland, Appl. No: 8660/79, 25.03.1983, § 37.

Masumiyet karînesi, ilke olarak ceza davalarını ilgilendirse de, bir kişinin, halihazırda görülen bir ceza davasına konu olan suç işlediğine dair bir hukuk mahkemesinin beyanda bulunması, masumiyet karînesine aykırı olarak kabul edilir.

Komisyon Kararı: X/Austria, Appl. No: 9295/81, 06.10.1982.

Ceza davası herhangi bir nedenle düşmüş ya da askıya alınmış olmasına rağmen, başvurunun açtığı idari bir davada, ceza davasındaki suç işlediğinin saptandığı anlamına gelebilecek ifadelerle, başvurunun talebinin reddedilmesi masumiyet karînesinin ihlali olarak görülmüştür.

AIHM Kararı: Çelik (Bozkurt)/Turkey, Appl. No: 34388/05, 12.04.2011, § 33-37.

Kamu görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında ceza mahkemesi hükmü, disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir. Ancak bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde -delil yetersizliğine dayalı olsa bile- kişi hakkında verilen beraat kararına aykırı olarak kişinin suçsuz olmadığı yönündeki değerlendirmelerden kaçınılması gerekir .

AYM Kararı: Kürşat Eyol başvurusu, B. No: 2012/665, 13.06.2013, § 30.

AYM Kararı: Uğur Ayyıldız başvurusu, B. No: 2012/574, 02.06.2014, § 79.

Kaynaklar

– Temel metinler

- AIHS: Madde 6/2
- Anayasa: Madde 36, 38/44
- CMK: Madde 223, 231

– İçtihatlar

➤ AYM Kararları

- Ramazan Tosun, B. No: 2012/998, *Beraat kararına karşın AYİM önünde suçluluk*
- Oğuz Tiftikçier, B. No: 2013/2091, *HGB kararının iş mahkemesi kararına ve disiplin soruşturmasına etkisi*
- E.Ş., B. No: 2014/682, *Beraat kararına karşın AYİM önünde suçluluk*
- Ali Atlı, B. No: 2013/500, *Masumiyet karînesi yönünden açıkça dayanaksızlık*

➤ AİHM Kararları

- Minelli/İsviçre, 8660/79
- Allenet de Ribemont/Fransa, 15175/89
- Daktaras/Litvanya, 42095/98
- Puig Panella/İspanya, 1483/02
- Sekanina/Avusturya, 13126/87
- Y.B. Autres/Türkiye, 48173/99 ve 48319/99
- Kampanellis/Yunanistan, 9029/05
- Çelik (Bozkurt)/Türkiye, 34388/05

➤ Diğer Kaynaklar

- Sibel İnceoğlu, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı*, Beta yay. İstanbul 2005.
- Sibel İnceoğlu, “Adil Yargılanma Hakkı”, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, Beta yay. (1. Baskı Avrupa Konseyi yay.), İstanbul 2013, s. 209-286.
- Abdullah Çelik, *Adil Yargılanma Hakkı Rehberi*, Anayasa Mahkemesi yay. 2014. (http://www.anayasa.gov.tr/files/bireyselbasvuru/adil_yargilanma.pdf)
- Mehmet Sadık Yamli, *Bireysel Başvuruda İdari Yargılamaya İlişkin İhlal Kararları*, Avrupa Konseyi yay., Ankara 2016.
- Akif Yıldırım, “Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Adil Yargılanma Hakkı” (Ceza Hukuku Boyutu), TAAD, Nisan 2016, Y. 7, S. 26, s. 333-376. (<http://www.taa.gov.tr/indir/anayasa-mahkemesi-uygulamasinda-adil-yargilanma-hakki-ceza-hukuku-boyutu-bWFrYWxlfDJmMWNjLTRiNmVklTI3NzMxLTEzYzE3LnBkZnw4MTk/>)
- Gilles Dutertre, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler*, Avrupa Konseyi yay. 2003. (http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/kitaplar/aihmkararlarindanornekler.pdf)
- Dovydas Vitkauskas – Grigory Dikov, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Adil Yargılanma Hakkının Korunması*, Avrupa Konseyi yay. 2012. (http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/el_kitaplari/adil_yrglnma_korunmasi.pdf)
- Nuala Mole - Catharina Harby, *Adil yargılanma Hakkı*, Avrupa Konseyi yay., 2001. (http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/el_kitaplari/adil_yargilanma.pdf)
- *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights – Right to a Fair Trial (civil limb)*, Council of Europe publ., 2013. (http://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_eng.pdf)
- *Handbook on European Law Relating to Access to Justice*, Council of Europe and European Union Agency for Fundamental Rights publ., 2016. (http://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_ENG.pdf)

Ekler

- **Ek-1:** AİHM Kararı: Allenet de Ribemont/Fransa, 15175/89, 10/02/1995.
- **Ek-2:** AİHM Kararı: Sekanina/Avusturya, 13126/87, 25/08/1993.
- **Ek-3:** AYM Kararı: Oğuz Tiftikçier, B. No: 2013/2091, 04/11/2015.
- **Ek-4:** AYM Kararı: Mustafa Akin, B. No: 2013/2696, 09/09/2015.

GİRİŞ

Dikkat Çekme

- **Ek-1**'de verilen **Allenet de Ribemont/Fransa** kararının olay bölümünün kısa özetini ekrana/perdeye yansıtın.

Güdüleme

- Burada yapılacak çalışmaların, katılımcıların adil yargılanma hakkı ve özellikle adil yargılanma hakkının zımni unsuru olan masumiyet karînesi ile ilgili uygulama ve kararlarının Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararları ile daha uyumlu hale getirilmesine ve ülkede hukuk devleti ve insan hakları standartlarının yükseltilmesine katkıda bulunacağını belirtin.

Gözden Geçirme

- Aşağıdakileri bir kez daha hatırlatın:
“Bireysel başvuru sürecinde masumiyet karînesi bakımından mahkeme kararlarının AYM veya AİHM tarafından incelenmesi, bir kanun yolu değildir. Masumiyet karînesi bakımından yapılan inceleme, isnat edilen suçun ispatlanması yükünün savcılık makamında olmasını sağlayarak, suç isnat edilen kişinin hakkında kesinleşmiş bir mahkumiyet kararı olmadığı halde toplum önünde suçlu görülmesini engelleyerek, yargılanan kişilerin ve toplumun hukuk devletine inançlarının kuvvetlendirilmesi ile ilgilidir.”

Hedeften Haberdar Etme

- Katılımcılara bu modülün özel amacını/amaçlarını tekrar edin:
*“Modül tamamlandıktan sonra sizlerden;
masumiyet karînesinin Anayasa ve uluslararası insan hakları hukukundaki temellerini bilmeniz,
bu hakkın hangi somut durumları kapsayıp kapsamadığını ayırt etmeniz ve AYM ile AİHM içtihatları hakkında bilgi sahibi olmanız,
bu konu ile ilgili olarak AİHM ve AYM kararlarının okunmasından elde edilen anahtar sözcüklerden haberdar olmanız ve bir hukuki sorunla karşılaştığınızda bağımsız bir şekilde AİHM ve AYM'nin ilgili kararlarına ulaşarak kendi kararlarınızda bunları esas alabilmeniz beklenmektedir.”*

Geçiş

- Aşağıdaki cümle ile geliştirme bölümüne geçiş yapabilirsiniz:
*“Bu hedefleri gerçekleştirme sürecinde ispat külfeti, ispat külfetinin yer değiştirmesi, idari makamların isnatlara ilişkin açıklamaları, adli makamların isnatlara ilişkin açıklamaları, ceza mahkemesinin beraat veya hükmün geri bırakılması kararlarının etkisi veya ceza davasının zamanaşımı nedeniyle düşmesi vb. durumlardan söz edeceğiz.
Uygulamada karşılaşılan durumlar ile yargısal nitelikteki kararları, anılan normatif düzenlemeler ve haklar ışığında tartışıp analiz edeceğiz.”*

GELİŞTİRME

Etkinlik 1

Süre 25 dk.

Yöntem: Soru-Yanıt, Tartışma

- Katılımcılara **Ek-2**'de yer alan, "hakkında beraat kararı verilmiş olmasına rağmen başvurucunun tazminat talebi reddedilirken suçlu olduğuna ilişkin şüphelerin varlığına dayanılmasını" ele alan AİHM'in **Sekanina/Avusturya** kararının olay bölümünü dağıtın.
- Bu olayla ilgili olarak katılımcılara:
 - Bu olayda masumiyet karinesi bakımından bir sorun görüyor musunuz?
 - Masumiyet karinesi sadece ceza davası sırasında mı geçerli bir ilkedir?
 - Özellikle hangi makamlar (hâkim, savcı, polis, diğer devlet görevlileri vs.) masumiyet karinesine özen gösterme yükümlülüğü altındadır?
 - Masumiyet karinesine uyma yükümlülüğü, örneğin ceza soruşturması öncesinde olduğu gibi, kovuşturma aşaması tamamlandıktan sonra da devam eder mi?
 - Bir kez beraat kararı verildikten sonra, hala kişinin suçlu olduğuna dair şüpheye dayanılarak aynı fiille bağlantılı olarak karar kurulabilir mi?
- Biçiminde sorular yönelterek;
 - Masumiyet karinesi bakımından ortaya çıkabilecek sorunları ve
 - Masumiyet karinesi ilkesinin somut olaya uygulanmasındaki ölçütleri belirlemelerini sağlayın.
- Farklı ve çelişen görüşleri tartıştırın, diğerlerinin kendi görüşlerini ifade etmelerini teşvik edin.
- Masumiyet karinesini doğrudan ilgilendiren; ispat külfeti, beraat kararının sonraki yargılamalara etkisi gibi konulara değinen görüşleri tahtaya yazarak hafızalarda kalmasını sağlayın.

Etkinlik 2

Süre 30 dk.

Yöntem: Küçük Grup Tartışması

- Katılımcıları 5-6 kişilik gruplara ayırın.
- **Gruplardan bir kısmına Ek-3**'te verilen AYM'nin masumiyet karinesinin ihlâli ile sonuçlanmış olan HGB kararının İş Mahkemesi kararına etkisine ilişkin **Oğuz Tiftikçier** başvurusuna konu olayı dağıtın.
- **Grupların diğer kısmına ise Ek 4**'te yer alan AYM'nin masumiyet karinesinin ihlâl edilmediği yönünde karar verdiği, ceza davasına konu fiili işlediği kabulünü içermeyen Yargıtay Hukuk Dairesinin kararına ilişkin **Mustafa Akın** başvurusuna konu olayı dağıtın.
- Gruplardan daha önce birinci etkinlikte ele alınan olay ile bu etkinlikte kendilerine dağıtılan olaylar arasındaki farklılıklar ve benzerlikler üzerinden, Anayasaya uygun tasarrufların ne olması gerektiğini, kendilerine dağıtılan olaylarda masumiyet karinesinin ihlâlinin söz konusu olup

olmadığını, ihlâl yönünde bir kanaate varmışlarsa nedenlerini ve bunu engellemek için neler yapılmasının uygun olduğunu kendi içlerinde tartışmalarını isteyin. (15 dk.)

Her grubun temsilcisinin grup içi tartışmaları ve bulgularını özetlemesini isteyin. Ardından bütün grupların yer aldığı bu ortak toplantıda, gruplara dağıtılan iki olay arasındaki farklılıkları tartışmaya ve neden birinci olayda ihlâl kararı verilirken diğerinde verilmediğini sorgulamaya teşvik edin (15 dk.)

- Bu etkinliklerde, adil yargılanma hakkının önemli alt unsurlarından biri olan masumiyet karînesi ilkesinin çeşitli yönlerine dikkat çekin.
- Suçsuzluğun kabulünün esas olduğunu, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde adil bir yargılama sonucu kesinleşmiş mahkumiyet kararı olmaksızın kimsenin suçlu görülemeyeceğini, suçluluğun ispatlanmasında asıl görevin iddia makamında olduğunu, dolayısıyla ispat yükünün savcılık makamında olduğunu vurgulayın.
- Masumiyet karînesine saygının devlet adına görev yapan herkes için bir yükümlülük olduğunu, sadece ceza yargıci bakımından değil, polis gibi kamu adına hareket eden diğer kişilerin ya da idare veya hukuk mahkemelerinde görev yapmakta olan diğer yargıçların da bu ilkeye özen gösterme yükümlülüğünde olduklarının altını çizin.
- Ceza mahkemesinin beraat veya hükmün geri bırakılması kararları sonrasında veya ceza davasının zamanaşımı nedeniyle düşmesi gibi durumlarda masumiyet karînesinin devam etmekte olduğunun altını çizin.
- Bir ceza davası ertesinde, aynı fiil nedeniyle bir idari dava veya hukuk davası söz konusu olduğunda, mahkemelerin gerekçelerini yazarken masumiyet karînesine özen göstermelerinin, masumiyet karînesi bakımından ihlâl kararlarıyla karşılaşmayı önleyebileceğini hatırlatın.
- Hukuk mahkemelerinin, ceza davası sonucu beraat eden kişi hakkında, ceza davasına konu fiili işlediği kabulünü içeren ifadelere yer vermeksizin karar gerekçesi yazması gerektiğinin altını çizin; ceza davasına konu fiili işlediği kabulünü içeren ifadelere yer verilmemesinin masumiyet karînesine uygun, verilmesinin ise ihlâl yaratabileceğini belirtin.

Özetleme

- Normatif düzenlemelerde geçen kavramları (örneğin Anayasa Madde 2-hukuk devleti, Madde 36-adil yargılanma hakkı, Madde 38/4-masumiyet karînesi) tekrar hatırlatın.
- Mahkemelerin ve diğer kamu görevlilerinin masumiyet karînesi ilkesini güvence altına almak bakımından pozitif yükümlülükleri de olduğunu (Anayasa Madde 5) özellikle vurgulayın.

Tekrar Güdüleme

- Katılımcıları şu tür bir cümleyle yeniden motive edin:
"Yargıçların, saniğin kendisine isnat edilen suçu işlemiş olduğu önyargısıyla hareket etmemelerini güvence altına alan masumiyet karînesi ilkesi zedelendiğinde hukuk devleti çerçevesinde toplumun mahkemelere güveni nasıl etkilenmektedir?"

Ek Çalışma

- Sınırlı süre nedeniyle üzerinde yeterince durulamayan konular varsa bunlarla ilgili materyal kısmında belirtilen kaynaklara erişim yollarını belirtin.

- Katılımcıların bilgi eksikliği duydukları konular varsa onlarla ilgili tespitleri listeleyin ve söz konusu tespitler çerçevesinde yukarıda sayılan ilgili kaynaklara yönlendirin.

Değerlendirme

- Normatif düzenlemelerdeki kavramlarla ilgili bir soru(n) olup olmadığını sorun. Varsa bunları listeleyin.

Anayasa ve AİHS ışığında kanunun uygulanmasında, genel ilkelerin (hak ve özgürlüğün esas olması, keyfilik yasağı vb.) gözden kaçırılmaması gerektiğini vurgulayın.

KAPANIŞ

- Bu çalışmalardan sonra adil yargılanma hakkı bakımından daha az sorun yaşanacağını umut ettiğinizi ve çalışmadan memnuniyetinizi katılımcılarla paylaşın.

EKLER:

MODÜL 1

EK-1: Gazete haberi

EK-2: AYM istatistikleri - İhlâl kararlarının haklara göre dağılımı
(2012-30.06.2018)

EK-3: AYM kararı: Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti, B. No:
2012/855, 26/6/2014

EK-4: AİHM kararı: Kaba/Türkiye B. No: 1236/05, 1/3/2011

EK-5: AYM kararı: Kosifler Araç Kiralama Ltd. Şti., B. No: 2014/2831,
12/11/2017

EK-6: AYM kararı: Mustafa Boztepe, B. No: 2013/8502, 13/4/2016

MODÜL 2

EK-1: AİHM kararı: De Haes ve Gijssels/Belçika, 19983/92, 29/11/1995

EK-2: AİHM istatistikleri (1959-2017)

EK-3: AİHM kararı: Dombo Beheer B.V./Hollanda, Appl. No: 14448/88,
27/10/1993

EK-4: AYM kararı: Medeni Alpkaya, B. No: 2013/3078, 21/1/2016

EK-5: AİHM kararı: Mantovanelli/Fransa Appl. No: 21497/93,
18/03/1997

EK-6: AYM kararı: Ramazan Ayhan, B. No: 2014/2704, 16/11/2016

MODÜL 3

EK-1: AİHM kararı: Hadjianastassiou/Yunanistan, Appl. No: 12945/87,
16/12/1992

EK-2: AYM istatistikleri (2012-30.06.2018)

EK-3: : AYM kararı: Ünal Aslantürk, B. No: 2013/1876, 08/09/2015

EK-4: Hukuk Muhakemeleri Kanunu

EK-5: Dargeçit Asliye Hukuk Mahkemesi Kararı, E. No: 2015/261, K.
No: 2016/14, K.T. 19/01/2016

EK-6: Bursa Tüketici Mahkemesi Kararı, E. No: 2012/2727, K. No:
2013/492, K.T. 25/03/2013

MODÜL 4

EK-1: AİHM kararı: Allenet de Ribemont/Fransa, 15175/89,
10/02/1995

EK-2: AİHM kararı: Sekanina/Avusturya, 13126/87, 25/08/1993

EK-3: AYM kararı: Oğuz Tiftikçier, B. No: 2013/2091, 04/11/2015

EK-4: AYM kararı: Mustafa Akın, B. No: 2013/2696, 09/09/2015

Ek-1: Gazete Haberi¹

HAKKÂRİ'de 3 yıl önce evinde uyurken, bitişikte kaçak şekilde yapılan binanın beton atılırken göçmesi sonucu ıslak beton altında kalan, üç yıldır bilinci yarı kapalı şekilde hayatta tutulan matematik öğretmeni Kumru Konak adına ailesi tazminat davası açtı.

Manevi tazminatın harcı 80 bin lirayı bulduğu için aile, Adalet Bakanlığı'ndan adli yardım istedi. Talep, Konak'ın malûl maaşı aldığı gerekçesiyle reddedildi. Oysa genç öğretmen Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarında halen çalışıyor görünüyor.

ODASINDA UYUYORDU

Yüksekova'da öğretmenlik yapan Kumru Konak'ın hayatı, 8 Haziran 2014'te yatağında uyurken sonuza dek değişti. Konak'ın oturduğu apartmanın bitişğinde kaçak olarak yükselen inşaatta beton dökümü yapılıyordu. Konak'ın uyuduğu dairenin duvarı çöktü. Bütün ıslak beton yatakta uyuyan 33 yaşındaki öğretmenin üzerine boşaldı. Konak, solunum yollarına kaçan beton harcı sebebiyle beynine oksijen gitmediği için bitkisel hayata girdi. Konak'ın "Eski hayatına geri dönmesi" mümkün değildi. Türkiye'de yoğun bakım rehabilitasyonu organize olmuş kurum bulunmadığı gerekçesiyle Almanya'da bir merkeze sevki önerildi. Maddi imkânsızlıklar ve bürokratik engellerden ötürü Konak, bağış kampanyasıyla Ekim 2016'da yurtdışına gönderilebildi. Bir merkezde bir süre tedavi gören Konak, masrafın yüksek olmasından ötürü kardeşinin evine taşındı. Halen yarı koma haldeki Konak'ın bakımı evde devam ediyor.

Konak Ailesi 7 sanığa 2 milyon TL manevi tazminat davası açtı. 80 bin TL'lik harç ücretinin aile tarafından yatırılması gerekiyordu. Bu harcı ödeyecek bütçeleri olmadığı için avukatlar adli yardım istediler. Yüksekova 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 14 Şubat 2017'de bu isteği reddetti. Gerekçe olarak, ağabey Ali Ekber Konak'ın 3 bin TL'lik aylık alması gösterildi. Avukatların 2. Asliye Hukuku Mahkemesi'ne yaptıkları itiraz da reddedildi. Bu kararda ise, ağabeyin maaşının yanı sıra Kumru Konak'ın malûlen emekli olduğu ve aylık gelirinin bulunduğu belirtildi. Oysa Konak, Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarında çalışır görünüyor ve malûl maaşı almıyor.

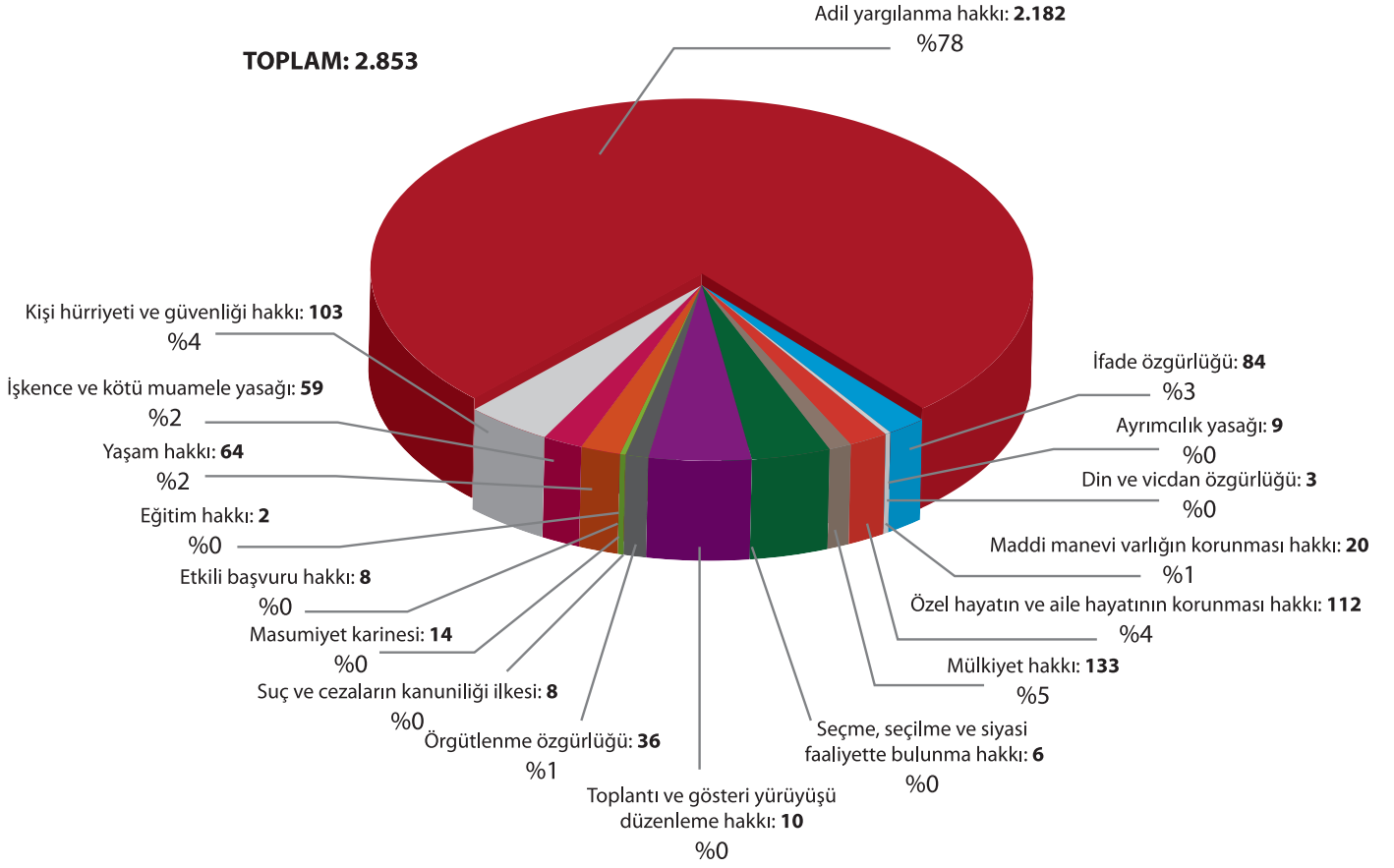
AYLIK MASRAFI 100 BİN EURO

Avukatı Harika Karataş, yasa gereği yeniden başvuracaklarını belirterek, "Aylık 100 bin Euro'luk masrafı vardı. Malul maaşı olsa bile masrafı karşılayamaz. Bunlar mahkemeye görmezden gelinerek hukuka aykırı beyanlarla taleplerimiz reddediliyor" dedi. Ağabey Ali Ekber Konak da "Gönüllü arkadaşlar kız kardeşimin fizik tedavisini devam ettiriyor. Bizi kısmen algıladığı için bilinci yarı kapalı. Ege Üniversitesi'nden sevk edilirken sadece sağ ayağının baş parmağı oynuyordu. Ama şimdi ayağını geri çekebiliyor. Masrafları ağır geldiği için klinikten çıkardık. Yeni bir klinikle görüşüyoruz."

¹ <http://www.hurriyet.com.tr/adalet-duvar-altinda-kaldi-40450331>

Ek-2: AYM İstatistikleri (2012-30.06.2018)

İhlâl Kararlarının Haklara Göre Dağılımı*

*Bir başvuruda birden fazla hakkın ihlâl edildiğine karar verilebilmektedir.

Ek-3: AYM Kararı: Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti, B. No: 2012/855, 26/6/2014

Olay

Başvurucu, X ilinde süt mamulleri üreten A Ltd. Şti. ile bir anlaşma imzalamış ve fabrikanın ihtiyacı olan elektromekanik kapı işini üstlenmiştir.

- Kapının kurulumu sırasında iskelenin devrilmesi sonucu başvuru ile iş akdi olan işçi A. Ç. 06/02/2006 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucu yaralanmış ve hastaneye kaldırılmışlardır. Kazanın etkisi ile A. Ç.'nin omuriliği kırılmış ve felç olmuştur. Fizik tedavi bölümünde tedavi görürken eşi kendisine ekmek yedirmiş ve yediği ekmek parçalarının akciğerine gitmesi sonucu enfeksiyon kapmış ve yoğun bakıma kaldırılmıştır. A. Ç. 10/04/2006 tarihinde hayatını kaybetmiştir.
- A. Ç.'nin ölümü üzerine X Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde taksirle ölüme sebebiyet verme suçu nedeniyle kamu davası açılmıştır.
- Ceza davası devam ederken müteveffa A. Ç.'nin eşi P. Ç. bu olay üzerine başvuru şirket ve A Ltd. Şti. aleyhine 1/5/2007 tarihinde X Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) kendisine, asaleten oğlu Ö.'ye vekâleten tazminat davası açmış ve toplamda 130.000 TL tazminat talep etmiştir.
- Tanık olarak dinlenen müteveffanın annesi ve babası ile ameliyat olduğu hastanede görevli iki hemşire kazadan sonra müteveffanın ameliyat olduğunu ve durumunun iyiye gittiğini, müteveffanın eşi P. Ç.'nin istemediği halde kendisine ekmek yedirmesiyle akciğerinde enfeksiyona sebep olduğunu beyan etmişlerdir.
- Mahkeme, kusur oranının tespiti için bilirkişi incelemesi yaptırmış, 4/12/2009 tarihli bilirkişi raporuyla bilirkişi, başvuru ve A Ltd. Şti.'nin kusur oranını ayrı ayrı %40, müteveffanın eşi P. Ç.'nin kusur oranını ise %20 olarak tespit etmiştir.
- Mahkeme, destekten yoksun kalma tazminatı için de bilirkişi raporu istemiş ve 25/6/2010 tarihli bilirkişi raporuyla P. Ç.'nin 41.717,85 TL, oğlunun ise 9.166,51 TL tazminat talep etme hakları olduğu tespit edilmiştir.
- Mahkeme, 06/07/2010 tarihli son duruşmada iş mahkemesi sıfatıyla davaya baktığını belirtmek-sizin davanın kısmen kabulü ile müteveffa A.Ç.'nin eşi ve oğlunun başvuru ve A Ltd. Şti.'den tazminat almasına "yasa yolu açık olmak üzere" karar vermiş ve karar davacı ve davalı vekillerinin yüzlerine karşı okunmuştur.
- Mahkeme, 06/07/2010 tarihli gerekçeli kararında ise aynı hükmü "8 gün içerisinde Yargıtay Hukuk Dairesine temyiz yolu açık olmak üzere" ibaresiyle kaleme almıştır. Mahkeme kararı, tüm davalılar ve davacı tarafından temyiz edilmiştir. Başvuru vekili 23/07/2010 tarihinde, davacı vekili ise 26/07/2010 tarihinde temyiz başvurusu yapmıştır.
- Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 25/9/2012 tarihli kararıyla başvuru ve davalının temyiz talepleri yönünden temyiz dilekçesinin süre aşımı yönünden reddine, A Ltd. Şti.'nin temyiz talepleri yönünden ise kazanın bir iş kazası olup olmadığının ön tespitinin yapılması ve iş kazası olması halinde Sosyal Güvenlik Kurumundan (SGK) alınan tazminatın hükme konu tazminattan mahsubu gerektiği gerekçesiyle Mahkeme kararını bozmuştur.
- Başvuru açısından kesinleşen karar başvurucuya 7/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvuru-cu 9/11/2012 tarihinde Mahkemece hükmedilen tazminatı icra dairesi kasasına ödemiştir.

İlgili Hukuk

- 12/1/2011 tarih ve 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun "Hükmün kapsamı" kenar başlıklı 297. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısımları şöyledir:

"Hüküm "Türk Milleti Adına" verilir ve bu ibareden sonra aşağıdaki hususları kapsar:

a) Hüküm veren mahkeme ile hâkim veya hâkimlerin ve zabıt kâtabının ad ve soyadları ile sicil numaraları, mahkeme çeşitli sıfatlarla görev yapıyorsa hükmün hangi sıfatla verildiğini.

ç) Hüküm sonucu, yargılama giderleri ile taraflardan alınan avansın harcanmayan kısmının iadesi, varsa kanun yolları ve süresini."

– 6100 Sayılı Kanunun "Hüküm" kenar başlıklı 321. maddesi şöyledir:

"(1) Tahkikatın tamamlanmasından sonra, mahkeme tarafların son beyanlarını alır ve yargılamanın sona erdiğini bildirerek kararını tefhim eder. Taraflara beyanda bulunabilmeleri için ayrıca süre verilmez.

(2) Kararın tefhimi, mahkemece hükme ilişkin tüm hususların gerekçesi ile birlikte açıklanması ile gerçekleşir. Ancak zorunlu hallerde, hâkim bu durumun sebebini de tutanağa geçirmek suretiyle, sadece hüküm özetini tutanağa yazdırarak kararı tefhim edebilir. Bu durumda gerekçeli kararın en geç bir ay içinde yazılarak tebliğe çıkartılması gerekir."

– 1086 Sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun 432. maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir:

"Temyiz süresi on beş gündür. Temyiz süreleri, ilâmın usûlen taraflardan her birine tebliği ile işlemeye başlar."

Ek-4: AİHM Kararı: Kaba/Türkiye B. No: 1 236/05, 1/3/2011

- Başvurucular H. K, Ed. K ve El. K'dir. İlk başvuran, donanmada görev yapıp 2003 yılında kanser hastalığından vefat eden Y. K'nın eşidir. Diğer başvurucular ise Y. K. 'nın çocuklarıdır.
- Başvurucular, Y. K'nın Hasköy iskelesinde asbeste maruz kaldığını, bunun kansere sebep olduğunu ve askeri hastanede görülen tedavi yetersiz olduğundan vefatı nedeniyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesince 22/08/2003 tarihinde 650.000,00 TL tazminat verilmesi için dava açmışlardır.
- Başvurucular, dava dilekçelerinde Y. K'nın ölümüne iskeledeki asbest seviyesinin sebep olduğunu, askeri hastanede yeterince tıbbi tedavi görmediği iddialarına dayandırmışlardır. Dava dilekçelerine, iskeledeki asbest seviyesini gösteren raporu ve Y. K'nın tıbbi evraklarını eklemişlerdir. Başvurucular, dava dilekçelerinde adli yardım talebinde de bulunmuşlardır.
- Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 19/11/2003 tarihinde neden belirtmeden adli yardım talebini reddetmiştir. Ayrıca Mahkeme, başvurucuların 8.758,87 TL mahkeme masraflarını bir ay içinde ödemelerini, aksi halde davaya devam olunmayacağını başvuruculara ihtar etmiştir.
- Başvurucular, Ocak 2004 tarihinde mahkeme masrafları için yeniden adli yardım talebinde bulunmuşlardır. 21/01/2004 tarihinde Mahkeme yine neden belirtmeden adli yardım talebini reddetmiş, 1 ay içinde mahkeme masraflarının yatırılmasını, aksi halde davanın düşeceği ihtar etmiştir.
- 22/04/2004 tarihinde başvurucular 21/01/2004 tarihli adli yardım red kararının düzeltilmesini talep etmişlerdir. Daha sonra başvurucular vekili, red kararına karşı Askeri Yüksek İdare Mahkemesine temyiz ve taviz talebinde bulunmuştur. Başvurucular vekili, dilekçesinde yerel makamlar tarafından sağlanan ilgili beyanlara değinmiş, dava açılırken dava dilekçesine eklenen iskeledeki asbest seviyesini gösteren rapor ile Y. K'ya ait uzman raporu ve tedavi evraklarının dava açmak için haklı gerekçeleri olduğunu kanıtladığını beyan etmiştir.
- Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, her iki talebi incelemiş, 12/05/2004 tarihli karar ile Mahkemenin 21/01/2004 tarihli kararı davanın esasına ilişkin bir karar olmadığından bu karara karşı karar düzeltme ve taviz yoluna başvurma imkanı olmadığından talebi reddetmiştir.
- Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, başvurucuların mahkeme masraflarını ödemediğinden tazminat davasını reddetmiştir.

Ek-5: AYM Kararı: Kosifler Araç Kiralama Ltd. Şti., B. No. 2014/2831, 12/11/2017

- Başvurucuya karşı X Asliye Hukuk Mahkemesinde alacak davası açılmıştır.
- Mahkemenin 12/11/2012 tarihli ilamı ile davanın kabulüne, 130.547,51 TL'nin başvurucudan alınarak davacıya verilmesine karar verilmiştir.
- Mahkemenin kararı 03/01/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu temyiz karar harcı ve başvurma harcını 11/01/2013 tarihinde Y Asliye Hukuk Mahkemesinin 2013/137 muhabere sayılı dosyasına yatırarak kararı temyiz etmiştir.
- Mahkeme temyiz dilekçesi ile beraber tehiri icra karar harcı, tebligat masrafı, temyiz dilekçesi ve Yargıtay ilamının tebliği masrafları için 130,00 TL'nin yatırılması için davacıya 22/01/2013 tarihli muhtıra çıkartmış, muhtırada masrafın 7 günlük kesin süre içerisinde yatırılması aksi halde temyiz isteminden vazgeçilmiş sayılacağı hususu ihtar edilmiş, muhtıra başvuru vekilinin işyerinde çalışan S. Ş. isimli şahsa 05/02/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.
- Başvurucunun vekili muhtırada belirtilen bedeli 08/02/2013 tarihinde PTT'nin Kadıköy Merkez şubesi aracılığı ile yatırarak Mahkemeye havale ettirmiştir.
- Temyiz incelemesi neticesinde Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 15/07/2013 tarihli ilamı ile temyiz istemi süre yönünden reddedilmiştir. Yargıtay ilamı şöyledir: *"Mahkeme hükmünü duruşma istemli olarak temyiz eden davalı vekilinin temyiz dilekçesi ile yeterli miktarda temyiz posta gideri yatırmaması üzerine mahkemece, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 434/3. maddesi gereğince çıkarılan (7) gün kesin süreli muhtıra temyiz eden vekilince 05.02.2013 günü tebliğ edilmiş, davalı vekilinin masrafları PTT kanalı ile 08.02.2013 tarihinde gönderilmesi üzerine 13.02.2013 tarihinde süre geçtikten sonra mahkemeye ulaşmıştır. Temyiz eden vekilinin gönderilen muhtırada açıkça belirtildiği üzere Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 434/3. maddesinde açıklanan süre postaya verme süresi olmayıp, mahkeme veznesine yatırma süresi olmasına göre davalı yanın masrafları kanunda gösterilen sürede yatırdığının kabulü mümkün değildir. Süresinden sonra yapılan temyiz istemleri hakkında mahkemece bir karar verilebileceği gibi 01.06.1990 gün 3/4 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca Yargıtay tarafından da karar verilebileceğinden süresinden sonra yapılan temyiz isteminin reddi gerekmiştir."*
- Karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 04/12/2013 tarihli ilamı ile reddedilmiştir.

Ek-6: AYM Kararı: Mustafa Boztepe, B. No: 2013/8502, 13/4/2016

- Başvurucu 19/10/2002 tarihinde meydana gelen trafik kazasında yaralanmıştır.
- Kaza nedeniyle olaya karışan S. B. isimli şahıs hakkında X Asliye Ceza Mahkemesinin E.2004/27 Sayılı dosyasında taksirle yaralama suçundan dava açılmış; Mahkemece katılan başvurusunun şikâyetinden vazgeçtiği belirtilerek kamu davasının düşürülmesine karar verilmiştir.
- Ceza yargılaması kapsamında Adli Tıp Kurumundan aldırılan 9/6/2004 ve 29/1/2007 tarihli raporlarda başvurusunun sol el bileğinde *radius ulna açık kırığına*, sol elde *5. metekarp kırığına* ve sol dizde *patella kırığına* neden olan yaralanmanın başvurusunun hayatını tehlikeye sokmadığı, kırk beş gün mutad iştigaline engel teşkil edeceği, kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olmadığı, vücuttaki kemik kırıklarının hayat fonksiyonlarına etkisi hafif (1), orta (2), ağır (4-5-6) olarak sınıflandırıldığında ağır derecede etkileyecek nitelikte olduğu, dava konusu olaya bağlı *sol üst ekstremitedeki anatomik bozukluk ve fonksiyonel kısıtlılığın* devamlı uzuv zaafı (organlardan birinin işlevinin sürekli zayıflaması) niteliğinde olduğu belirtilmiştir.
- Başvurucu 19/9/2006 tarihinde, X Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2006/308 Sayılı dosyasında haksız fiil nedenine dayalı tazminat davası açmıştır. Yargılama sırasında Adli Tıp Kurumu Başkanlığının 24/4/2008 tarihli raporunda başvurusunun geçirdiği kaza nedeniyle % 33.2 oranında meslekte kazanma gücünden kaybetmiş sayılacağı belirtilmiştir.
- Adli Tıp Kurumu raporu 9/9/2008 tarihli duruşmada başvuru vekiline tebliğ edilmiştir.
- Mahkeme 11/5/2010 tarihli kararı ile davayı kısmen kabul etmiş, başvurusunun fazlaya ilişkin haklarının saklı tutulmasına karar vermiştir. Karar 6/4/2012 tarihinde kesinleşmiştir.
- Başvurucu, X Asliye Hukuk Mahkemesinin dosyasında saklı tutulan fazlaya ilişkin haklarıyla ilgili 21/7/2010 tarihinde aynı Mahkemede ek dava açmıştır.
- Mahkeme 29/3/2011 tarihli kararı ile davayı zaman aşımı nedeniyle reddetmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...Mahkememizde gerçekleştirilen yargılama neticesinde, toplanan deliller, taraf beyanları ve tüm dosya kapsamı bir arada değerlendirildiğinde, yaralamalı kazanın, 19/10/2002 günü meydana geldiği, olay tarihinde yürürlükte bulunan 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu uyarınca zaman aşımı süresinin beş yıl olduğu, zaman aşımı süresini haksız fiil tarihi süresinden itibaren başlayacağı ve davanın açıldığı tarih itibarıyla davanın zaman aşımına uğradığı kabul edilerek davanın zaman aşımı nedeniyle reddine dair aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur...”
- Başvurusunun temyizi üzerine karar, Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 19/2/2013 tarihli ilamı ile onanmıştır.

Ek-1: AİHM Kararı: De Haes ve Gijssels/Belçika, 19983/92, 29/11/1995

Özet

Leo de Haes ve Hugo Gijssels isimli gazetecilere karşı gazetelerinde yayımladıkları makaleleri nedeniyle bazı yargı mensupları tarafından hukuk davası açılmıştır. Davacılar, söz konusu gazetecilerin kendileri hakkında asılsız iddialarda bulunarak küçük düşürücü yayın yaptıklarını iddia etmişlerdir.

Gazeteciler, yazdıkları makalelerdeki bilgilerin ve yorumların bazı mahkeme dosyalarında bulunan uzman raporlarına dayandığını savunmuşlar ve bu belgelerin mahkeme tarafından istenmesini ve incelenmesini talep etmişlerdir. Fakat bu talep, gerek ilk derece mahkemesi gerekse istinaf mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

İki gazeteci hakkında her bir davacı için 1'er Frank tazminat ödemelerine, kararı gazetelerinde yayımlamalarına karar verilmiş ve aynı zamanda davacıların, masraflarını davalı gazetecilerin karşılaması suretiyle, kararı 6 günlük gazetede yayımlamalarına izin verilmiştir.

Ek 2: AİHM İstatistikleri (1959-2017)

Bkz. sayfa 10.

Veri Tablosu ile İlgili Notlar

1- Diğer kararlar: adil tazminat, düzeltme, ön itirazlar ve yetkisizlik

2- Bu sütundaki rakamlar koşullu ihlalleri (Mahkemenin başvurusunun risk altında olacağı bir Devlete gönderilmesi durumunda Madde 2 ve/veya 3 ihlali olacağı sonucuna vardığı davalar) içerebilir.

3- Bu sütundaki rakamlar 2013 sonrasını kapsamaktadır.

* Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti

** Bir veya birden fazla devleti ilgilendiren kırk dokuz karar dahil: Fransa ve İspanya (1992), Türkiye ve Danimarka (2001), Macaristan ve Yunanistan (2004), Moldova ve Rusya Federasyonu (2004, 2011, 2012, 2015, 2016'da 2, 2017'de 6), Romanya ve Macaristan (2005), Gürcistan ve Rusya Federasyonu (2005), Macaristan ve Slovakya (2006), Macaristan ve İtalya (2008), Romanya ve Birleşik Krallık (2008), Romanya ve Fransa (2008), Arnavutluk ve İtalya (2009, 2013), Karadağ ve Sırbistan (2009, 2011'de 2, 2012), Kıbrıs ve Rusya Federasyonu (2010), İtalya ve Fransa (2011), Yunanistan ve Belçika (2011), Polonya ve Almanya (2011), Fransa ve Belçika (2011), İsviçre ve Türkiye (2011), İtalya ve Bulgaristan (2012), San Marino ve İtalya (2012), Yunanistan ve Almanya (2012), Ermenistan ve Moldova (2012), Bosna- Hersek, Hırvatistan, Sırbistan, Slovenya ve EYMC (2012, 2014), Polonya ve Yunanistan (2013), Romanya ve İtalya (2013), İtalya ve Yunanistan (2014), Rusya Federasyonu ve Ukrayna (2015), Slovenya ve Avusturya (2015), Belçika ve Hollanda (2015), Litvanya ve İsveç (2016), Romanya ve Bulgaristan (2016), Kıbrıs ve Türkiye (2017), Moldova, Rusya Federasyonu ve Ukrayna (2017)

Kaynak: AİHM resmi web sitesi (<http://echr.coe.int>)

Adil yargılan- ma hakkı ²	Özgürlük ve güvenlik hakkı	Kölelik/angar- ya yasağı	Koşullu ihlâl- ler ³	Etkin soruştur- ma yapılmı- ması	İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamele işlenince ya- sağı ²	Etkin soruştur- ma yapılmı- ması	Yaşam hakkı - yaşamdan mahrum kılma Diğer kararlar ¹	Dostane gözüm / düşen kararlar	İhlâl olmadığının sonucuna varılan karar sayısı	En az 1 ihlâl bulunan karar sayısı	Toplam karar sayısı	1959-2017
6	5	4	3	3	3	2	2	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam	
Almanya	24	31		1	4			13	13		193	321
Andorra	2							1	1		4	8
Arnavutluk	28	3		1	2			7	2		57	70
Avusturya	94	13		1	4			15	24		272	386
Azerbaycan	60	45			15	1	6	3	2		142	148
Belçika	61	49		3	22			16	18		171	242
Birleşik Krallık	93	69	1	1	17	2	20	22	68		314	545
Bosna-Hersek	10	8			1						49	56
Bulgaristan	90	270	1		78	4	29	15	5		588	653
Çek C.	68	32			2	1	1		13		186	230
Danimarka	1	1						1	11		15	48
Ermenistan	34	29			9	1	3	3			79	87
Estonya	15	10			6				1		41	54
EYMC*	41	14			5	3	2	2	3		124	141
Finlandiya	37	2			1				9		140	188
Fransa	272	70	2	13	33	2	3	7	64		728	997
Gürcistan	16	23			19	1	3	1	1		61	80
Hırvatistan	99	28			14		10	2	26		301	377
Hollanda	28	30			9	1	4		16		90	160
İrlanda	5	2			1				1		22	34
İspanya	48	5			2				3		103	157
İsveç	28	2		4	4	1		1	28		60	150
İsviçre	33	17		4	2		1		5		106	182
İtalya	282	42			30	9	6	3	355		1819	2382
İzlanda	4	1							3		17	23
Karadağ	6	2			3		1				35	37
Kıbrıs	10	14	1		5		2		3		62	75
Letonya	19	59			19		2	1	3		110	137
Lihtenştayn	3	1									8	9
Litvanya	26	21			13		4	3	11		117	162
Lüksemburg	14					1			3		33	45
Macaristan	19	41			28		1	2	6		448	472
Malta	11	25			3			1			54	77
Moldova	127	80			83	9	9	2	3		319	354
Monako	3	1									3	3
Norveç	12	1									29	45
Polonya	108	302			49	2	6	6	42		958	1145
Portekiz	35	4					3	2	56		259	341
Romanya	437	119			226	2	41	10	34		1202	1352
Rusya	774	932	1	30	719	58	312	283	13		2127	2253
San Marino	7	1							2		10	15
Sırbistan	29	8			3		3				161	179
Slovakya	39	53			4	1	2	2	22		321	358
Slovenya	19	6			21		3		4		329	353
Türkiye	878	726			316	31	209	136	211		2988	3386
Ukrayna	529	280			170	15	54	12	3		1188	1213
Yunanistan	134	74	3	1	104	1	5	4	20		864	963
Ara Toplam	4712	3546	8	58	791	148	746	504	1108		17307	
Toplam												
20637**												

Sözleşmenin diğer mad- deleri	Mükerrer Yar- gılanmama ve cezalandırıl- mama hakkı	Serbest seçim hakkı	Eğitim hakkı	Mülkiyet hakkı	Ayrımcılık yasağı	Etkili başvuru yolu hakkı	Evlenme hakkı	Toplantı ve örgütlenme hakkı	İfade özgür- lüğü	Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü	Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı 2	Kanunsuz ceza yasağı	Kararların uy- gulanmaması	Yargılamaların uzunluğu
	P7-4	P1-3	P1-2	P1-1	14	13	12	11	10	9	8	7	6	6
1				4	13	24		2	9		23	10	1	102
2				29	1	27					1	1	24	7
	4	1		4	27	16		1	35	1	18			111
15		23		31		7		30	4		2		16	7
2				1	9	14			4		12			58
2		7	2	3	44	34	4	4	11	1	68	1		30
7				31	4	1				1	1	1	19	5
22	1	5	1	103	8	179		12	16	9	74		11	179
				12	2	16		1	1		19			79
				1	1	2		1	1		2			8
9	1			19	1	4		8	1	4	2		4	
				1		7			1		2	4		7
				8		10		2	1		5		5	64
6				2		10			20		24			62
4				30	9	35		6	37	4	47	3	2	283
6		1		6	7	4		1	1	3	6		1	5
				33	7	33	1	1	3		40	1	3	97
				1	3	2			7		17			8
					1	7			2		5			11
3				2	4	2			6		12	4	1	16
				6	1	3		1	2		9		1	12
					5	2	1	1	17	1	24			7
30	1	17	1	365	7	93		3	8		168	4	15	1193
				1				2	7		1			
				4	1	4			2		2		5	13
1		1		4	3	12			1		7	1		35
9	3			2	1	5		1	4	3	29	1		17
						2			1					4
		1		22	5	3		1	1		16	1	2	27
				1	1	3		1	3		4			17
4		3		33	6	29		9	24		18	1		292
1				16	3	1			3		4	1	1	9
10	2			108	4	49		15	17	4	25		21	11
			1	1					6		7			2
7				53	4	26	2	1	31	1	113	4		435
				47	2	43			24		14		6	143
15	1	6		471	34	22		6	26	1	86	3	47	135
124	3	6	2	593	13	523		25	39	9	172	2	120	199
				1						1	1			2
		1		71	2	18			7		13		63	36
1				18	2	36			10		20		2	205
				6	2	266			1		10	1	3	263
32	6	10	6	657	16	272		84	281	11	104	4	63	594
41	2			341	3	247	1	5	12	4	66	1	34	353
1	3	2	1	75	14	251		7	13	13	12		13	525
349	25	93	14	3217	270	2345	9	231	700	71	1300	46	487	5668

Ek-3: AİHM Kararı: Dombo Beheer B.V./Hollanda, Appl. No: 14448/88, 27/10/1993

Özet

Başvurucu Dombo Beheer B. V., Hollanda hukukuna göre kurulmuş bir limited şirkettir. Başvurucunun bir bankayla uyuşmazlığı vardır. Başvurucu şirket, şirketin yöneticisi ile bankanın ilgili bölümünün yöneticisinin sözlü uzlaşması ile şirketin kredisinin yükseltilmesine karar verildiğini, fakat bankanın sonradan bunu yapmaktan vazgeçmesi ve taahhütlerini yerine getirmemesi üzerine, zarara uğradığını iddia etmektedir.

Yargılamalar sırasında, tarafların bizzat kendilerinin tanık olarak dinlenemeyeceği kuralına dayanarak, (sonradan şirket yöneticiliğinden ayrılmış, fakat aynı zamanda şirketin hisselerine de sahip) şirketin eski yöneticisinin mahkemede tanıklık yapmasına izin verilmemiş, fakat bankanın ilgili bölümünün yöneticisinin, yargılamanın resmen ve fiilen tarafı olmadığı temelinden hareketle tanık olarak dinlenmesine izin verilmiştir.

Ek-4: AYM Kararı: Medeni Alpkaya, B. No: 2013/3078, 21/1/2016

Konu

İcra emrinin iptali talebiyle açılan davada, şikâyet dilekçesine cevap verme ve dosyaya delil sunma fırsatının tanınmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğinden yakınmaktadır.

Olaylar

- Başvurucu hakkında Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı Kabahatler Bürosunun 10/4/2012 tarihli kararı ile 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 32. maddesine göre 169,00 TL idari para cezası verilmiş, başvuru Diyarbakır Sulh Ceza Mahkemesinde cezanın iptalini talep etmiştir.
- Mahkeme, 15/11/2012 tarihli kararı ile idari para cezasını iptal etmiş ve başvuru lehine 600,00 TL vekalet ücretine hükmetmiştir.
- Başvurucu, İcra Müdürlüğü nezdinde vekâlet ücreti alacağının tahsili için ilamlı icra takibi başlatmıştır.
- İcra Müdürlüğü vekâlet ücreti olan asıl alacağa 200,00 TL icra vekalet ücreti ekleyerek 12/12/2012 tarihli icra emrini düzenlemiş ve borçluya tebliğ etmiştir.
- Borçlu İçişleri Bakanlığı, vekâlet ücreti alacağının takibe konu yapılması halinde icra takibi için ayrıca vekâlet ücreti istenemeyeceğini, takibe dayanak ilamın kesinleşmeden icraya konulamayacağını belirterek şikâyet yoluyla takibin iptalini talep etmiştir.
- Diyarbakır İcra Hukuk Mahkemesi, başvuru davalı olarak gösterdiği 23/1/2013 tarihli kararı ile dosya üzerinden inceleme yaparak şikâyetin kabulüne, 12/12/2012 tarihli icra emrinin iptaline, tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde Yargıtaya temyiz yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İddia, toplanan deliller, tüm dosya kapsamı ve icra dosyası küll halinde değerlendirildiğinde, Diyarbakır 3. Sulh Ceza Mahkemesinin 15/11/2012 tarihli ve E.2012/701 Değişik iş sayılı kararına istinaden 600,00 TL avukatlık asgari ücret tarifesine istinaden takibe geçildiği, takip talebinden 600,00 TL asıl alacak ile 4,05 TL faizden oluşan toplam alacağa vekâlet ücretini de talep ettiği, vekâlet ücreti alacağı takibe konu yapılması halinde icra takibinde ayrıca vekâlet ücreti talep edilemeyeceğinden şikâyetin kabulüne karar vermek gerekmiştir."

- Gerekçeli kararın tebliği ile şikâyetten haberdar olan başvuru kararı temyiz etmiş, Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 27/3/2013 tarihli ilamıyla, uyuşmazlık konusu değer 5.240,00 TL'yi geçmediği, bu nedenle mahkeme kararının temyiz kabiliyetine haiz olmadığını belirterek temyiz talebini reddetmiştir.

Ek-5: AİHM Kararı: Mantovanelli/Fransa 21497/93, 18/03/1997

Olaylar

- 27 Ocak 1981’de, başvuruçuların 20 yaşındaki kızları J. Mantovanelli, başparmağındaki dolama nedeniyle Nancy Kliniğinde ameliyat olmuştur. Aynı gün Jean d’Arc Hastanesi nakledilmiş ve ertesi gün ikinci ameliyatı olmuştur. Bir yıl içinde düzenli tedavi görmüş, tekrar niteliğinde yedi ameliyat daha geçirmiş, atar damarları muayene edilmiştir. Şubat 1982’de enfeksiyon tespit edilmiş ve bir hafta sonra parmağındaki ikinci kitle alınmıştır. 13 Mart 1982’de sarılık teşhisi konmuş ve Brabois Hastanesine yatırılmıştır. Durumu ağırlaşmış ve hepatit komasına girmiştir. 27 Martta bulaşıcı hastalıklar ve yoğun bakım bölümüne kaldırılmış, iki gün sonra burada ölmüştür.
- Sözü edilen ameliyatlar ve damar muayeneleri genel anestezi altında yapılmıştır. Anestezilerde yedi ayrı ilaç karışımı kullanılmış, ancak her defasında halotan verilmiştir. Başvuruçular, kızlarının aşırı halotan sebebiyle öldüğüne inanmışlar ve idare mahkemesine dava açarak bundan Nancy Hastanesinin (CHRN) sorumlu olduğunu iddia etmişlerdir.
- Başvuruçular 26 Nisan 1983’te Nancy İdare Mahkemesinden bilirkişi tayin edilmesini istemişlerdir. İdare Mahkemesi cevap ve cevaba cevap dilekçelerini aldıktan sonra 28 Mart 1985’te bilirkişi tayin etmiştir.
- İdare Mahkemesi bu konudaki ara kararında şöyle demiştir: ‘... *Taraflar olaylar üzerinde anlaşamadıklarından ve mahkemenin de esas hakkında karar verebilmesi için dosyada delil bulunmadığından, çelişmelilik prensibine uygun hareket edecek olan bir bilirkişi tayin edilmesi gerekmektedir. Bilirkişiye verilen talimatlar şöyledir: ‘a) Bayan J. Mantovanelli’ye ait bütün sağlık dosyasını ve özellikle otopsi raporunu ve Professor Dureux’un raporunu inceleyiniz; b) hastanın gördüğü tedavileri anlatınız, şikâyet edilen konuların yaygın mı, yoksa nadiren karşılaşılabilecek türden mi olduklarını, ameliyatların ne kadar karmaşık olduğunu açıklayınız; c) kendisinin genel durumu ve şikâyetlerinin özelliğini dikkate alarak mümkünse hastanın iyileşme şansını belirtiniz; d) halotan’ın kullanılıp kullanılmadığını ve hangi koşullarda kullanıldığını, bu tür bir kullanımın kabul edilmiş uygulamaya uygun olup olmadığını ve eğer böyle ise bu tür komplikasyonların yaygın olup olmadığını, istatistiki olarak ne kadar yaygın olduğunu belirtiniz; e) ilgili bütün tanıkları dinleyiniz, gerekli bütün tespitleri yapınız ve mahkemenin esas hakkındaki karar verebilmesi için gerekli bütün bilgileri sağlayınız. ...’*
- Bilirkişi olarak Professor Guilment çeşitli sağlık dosyalarını incelemiş, CHRN personelinden son ameliyatı yapan cerrah ile anestezi uzmanı dahil beş sağlık personeli ile görüşmüştür. Bilirkişi 8 Temmuz 1985’te raporunu sunmuş ve rapor taraflara iletilmiştir. Rapora göre Hepatitin başlangıcı ve hastanın ölümünün doğrudan halotan kullanımıyla bağlantılı olup olmadığı konusunda bir kesinlik yoktur; ancak önce Epontol daha sonra halotan ve üçüncü olarak Nesdonal’a atipik bir duyarlılık söz konusu olmalıdır; dolayısıyla hastaya özgü bir reaksiyon hastanın ölümüne sebep olmuştur. Bu tür istisnai olaylarla ilgili istatistiki rakamlar yoktur; halotan ilacının karaciğer ölümüne sebebiyet vermesi ise 10,000’de birden fazla değildir.
- Başvuruçular 30 Temmuz 1985 tarihli bilirkişi raporuna itiraz dilekçelerinde, İdare Mahkemeleri Kanunun 123. maddesi gerektirdiği halde, kendilerinin veya avukatlarının bilirkişinin yapacağı işlemlerin tarihleri konusunda bilgilendirilmediklerini ve raporda dayanılan belgeleri inceleyemediklerini, bu nedenle çelişmeli yargılama ilkesine aykırı davranıldığını ve bu durumda yeni bir bilirkişi raporu alınması gerektiğini iddia etmişlerdir.
- İdare Mahkemesi 29 Kasım 1988’de verdiği kararda, başvuruçuların bilirkişi raporunun hazırlanmasında usule aykırılıklar bulunduğunu iddia etmekte haklı olmakla birlikte, başvuruçuların hem kendi belgelerinde ve hem de bilirkişi raporunda açıklanan olaylara itiraz etmediklerini, dolayısıyla Bayan Mantovanelli’nin ölümüne sebebiyet veren hepatitin 11 ameliyat sırasında anestezi yapılırken halotan verilmiş olmasına kesin olarak bağlanamayacağını, her halükarda kabul edilmiş uygulamaya göre kullanılmış olan ve çok nadiren karaciğer ölümüne sebebiyet veren bu maddeye

karşı kontraendikasyon göstermediğini, bu nedenle CHRN'nin büyük bir tıbbi hata ile suçlanamayacağını, sonuç olarak davanın reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.

- Başvurucular bu karara karşı Ocak 1989'da Nancy Üst İdare Mahkemesine başvurmuşlar, maddi olayların tartışmalı olmadığını, davanın amacının devlet hastanesinin hizmet kusurunu kanıtlamak için bütün delilleri çelişmeli bir usûlle inceledikten sonra kızlarını öldüren hepatitin sebebinin ortaya çıkarmak olduğunu, ancak bu nokta hakkında görüşlerini bilirkişiye anlatmak için fırsat verilmediğini, dolayısıyla Profesör Guilment'in raporu ile İdare Mahkemesi kararının kaldırılması ve raporun dava dosyasından çıkarılması ve yeni bir bilirkişi raporu alınması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.
- Nancy Üst İdare Mahkemesi 13 Şubat 1992'te duruşma yaptıktan sonra 5 Mart 1992'de başvuruyu reddetmiştir. Üst İdare Mahkemesine göre, bir bilirkişi raporunun usûle aykırı bir şekilde hazırlanmış olması halinde, mahkemenin bu raporu dava dosyasından çıkarmasını ve yeni bir rapor hazırlanmasına karar vermesini gerektiren bir yasa hükmü veya genel bir hukuk ilkesi yoktur; bilirkişi raporunun bir tarafı bakımından çelişmeli yargılama usûlüne uymadan hazırlanmış olması, dava mahkemesi yargıcının esas hakkında karar verirken, rapordaki başvurucular tarafından tartışma konusu yapılmayan veya ciddi bir itirazı gerektirmeyen olaylara dayanmasını engellememektedir; başvurucular bilirkişi raporundaki bulgulara veya değerlendirmelere karşı geçerli bir itirazda bulunmamışlardır; raporu yetersiz bulmuşlarsa, daha başka araştırmaların yapılmasının gerekli olduğunu düşündükleri noktaları belirtmek kendilerine düşer; başvurucular böyle bir itirazda bulunmadıkları için, idare mahkemesinin rapordaki çelişmeyen beyanlara dayanarak hastaneye kusur yüklenemeyeceği sonucuna varması yerindedir.
- Başvurucular bu kararı Nisan 1992'de temyiz etmişlerdir. Danıştay (Conseil d'Etat) bu başvuruyu Aralık 1992'de, temyiz sebeplerinin yeterince güçlü olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

İÇ HUKUK: İdare Mahkemeleri Kanununun 123. maddesine göre bilirkişiler, raporlarını hazırlamak için yapacakları işlemlerin tarih ve günlerini en geç dört gün öncesinden tebliğ edilecek şekilde taahhütlü mektupla taraflara bildirirler. Raporun hazırlanması sırasında tarafların söyledikleri raporda kaydedilir.

Ek-6 : AYM Kararı: Ramazan Ayhan, B. No: 2014/2704, 16/11/2016

Konu

Başvuru, boşanma davasında hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillere dayanılarak karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının; tanıkların dinlenmemesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlâl edildiğini iddia etmektedir.

Olaylar

- Başvurucuya karşı Elazığ Aile Mahkemesinin E.2011/3 sayılı dosyasında şiddetli geçimsizlik nedeniyle dayalı boşanma davası açılmıştır.
- Başvurucu 10/5/2011 tarihli celsede üç kişilik tanık listesini dosyaya sunmuştur.
- Mahkeme 27/7/2011 tarihli celsede başvurunun Elazığ'da olan tanıklarına davetiye çıkarılmasına, Ankara'da oturduğu bildirilen tanık L. A. için talimat yazılmasına karar vermiştir.
- Mahkeme 3/11/2011 tarihli celsede tebligat yapılan tanıkların bir sonraki duruşmada zorla hazır edilmelerine karar vermiştir.
- 15/3/2012 tarihli celsede, davacı tanıklarının beyanları alınmış; başvurunun tanıklarının duruşmaya gelmemeleri ve Ankara'daki tanık için yazılan talimatın bila ikmal iadesi üzerine başvurucuya tanıkların tebligata yarar açık adreslerini bildirmesi için kesin süre verilmiştir.
- 22/6/2012 tarihli celsede, başvuru tarafından bildirilen adreslere göre Elazığ'da bulunan ve duruşma günü tebliğ edilen tanıklar için çıkarılan zorla getirme kararlarından bir kısmına cevap verilmemesi ve bir kısmının infaz edilmemesi, Ankara'daki tanık için yazılan talimatın tanığın adresinde bulunmamasından dolayı işlemsiz iade edilmesi üzerine başvurunun da talebi dikkate alınarak bir sonraki duruşmada tanıklarını hazır etmesi için başvurucuya kesin süre verilmiştir.
- 19/7/2012 tarihli celsede, başvurunun tanığı S. D'nin beyanı alınmış; başvurunun Ankara'da bulunan tanığının adresini bildirme ve talimatla beyanının alınması talebi ise reddedilmiştir.
- Bunun yanında davacının dosyaya delil olarak bildirdiği ve içinde başvurucuya ait görüntülerin bulunduğu iddia edilen CD ile ilgili Mahkeme 10/5/2011 tarihli duruşmada CD'nin Mahkeme kasasında muhafaza edilmesine karar vermiş; sonraki celselerde davacı tarafın CD'nin çözümü ile dosyaya sunulan fotoğrafın delil olarak değerlendirilmesi talebi reddedilmiştir.
- Mahkeme 11/9/2012 tarihli ve E.2012/25569, K.2012/548 sayılı kararı ile tarafların boşanmalarına, davacı lehine maddi ve manevi tazminata hükmedilmesine karar vermiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

Her ne kadar davalı vekilince tanıklarından L.nin dinlenilmesi yönünde talepte bulunulmuş olsa da, davalı vekiline tanığın dinletilmesi için duruşmada hazır etmesi aksi takdirde dinlenmekten vazgeçilmiş sayılacağına ihtirarı yapıldığı sonra ki aşamalarda davalı vekilince bu şahsın talimat ile dinleneceği beyan edilerek yeniden talimat yazılması istenilmiş ise de, tüm taraf tanıklarının beyanlarının alındığı dosyanın aydınlığa kavuştuğu tanığın dinlenilmesi amacı ile yeniden talimat yazılması dosyayı sürüncemede bırakacağı ve taraflara ihtirar ve kesin süre verilmiş olması da gözetilerek talebin reddi yoluna gidilmiştir.

Yapılan yargılama, taraf ve tanık beyanları, nüfus aile kayıt tablosu, bilirkişi raporu ve bütün dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, tarafların 3/81 1993 yılında evlendikleri üç tane müşterek çocuklarının bulunmuş, davacının boşanma istemine karşılık davalının boşanmayı istemediğini beyan ettiği fakat bu beyanı ile çelişir nitelikte bir başka bayan ile gayri resmi bir evlilik gerçekleştirdiği ve bir çocuk sahibi olduğu sabittir. Bu hali ile davalının evlilik birliğinin yüklediği görevlerini yerine getirmediği, sadakat ilkesine aykırı davrandığı bu nedenle sık sık tartıştıkları, evliliğin bu hale gelmesinde davalının kusurunun bulunduğu, evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı kanaatine varılarak tarafların boşanmalarına karar verilmesi gerekmiştir.

- Tarafların temyizi üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 8/10/2013 tarihli ve E.2012/25569, K.2013/23104 sayılı ilamı ile hükmün boşanma, velayet, tazminatlar yönünden onanmasına; iştirak nafakası ile ilgili kısmın bozulmasına karar verilmiştir.

MODÜL-3

Ek-1: AİHM Kararı: Hadjianastassiou/Yunanistan, Appl. No: 12945/87, 16/12/1992

Özet

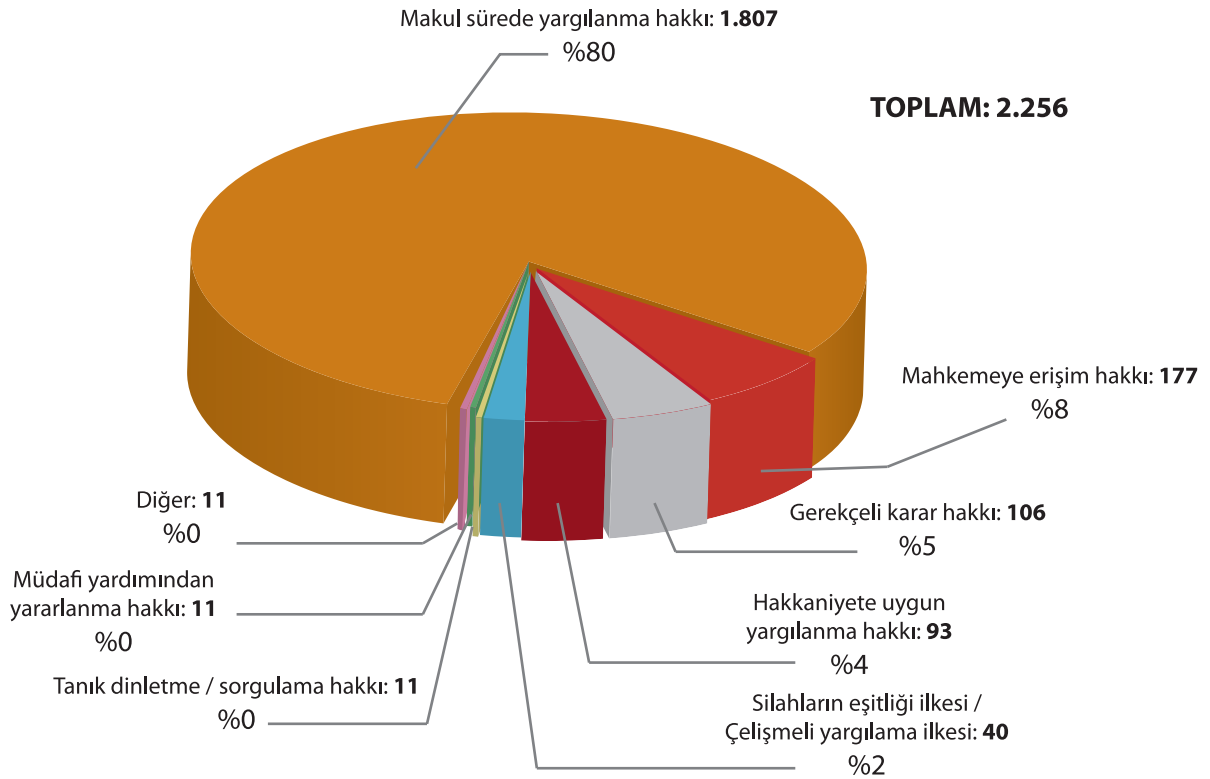
Başvurucu ordunun gizli bilgilerini özel bir şirkete vermekle suçlanmış ve mahkum olmuştur.

Askeri Mahkemenin kararı duruşmada kendisine okunmuş, gerekçeli kararın yazılı olarak kendisine verilmesi ise bir buçuk ay sonra gerçekleşmiştir.

Yargıtaya başvuru süresi ise beş gündür.

Ek 2: AYM İstatistikleri (2012-30.06.2018)

Adil Yargılanma Hakkı İhlallerinin Dağılımı*

*Bir başvuruda adil yargılanma hakkının birden fazla güvencesinin ihlal edildiğine karar verilebilmektedir. Diğer bizzat savunma hakkı, yargılamaya etkin katılım hakkı, kararların icrası hakkı vd.

Ek-3: AYM Kararı: Ünal Aslantürk, B. No: 2013/1876, 08/09/2015

Konu

Başvurucu; İş Mahkemesinin, davayı itirazın iptali olarak nitelendirdiğini ancak talep sonucuna göre davanın, İcra İflas Kanununun 16. maddesi hükmüne dayalı şikâyet davası olduğunu, bu nedenle Mahkemenin görevsizlik kararı vermesi gerektiğini, yine borçlunun itirazın iptali davasını açma yetkisinin bulunmadığını, Mahkemenin icra hâkimi gibi hareket ederek takibin iptaline karar verirken icra inkâr tazminatına hükmettiğini, icra emrinin iptalinde icra inkâr tazminatına hükmedilemeyeceğini, ileri sürdüğü itirazların hiçbirinin karar gerekçesinde değerlendirilmediğini, ayrıca %20 oranının üzerinde bir tazminata hükmedilmesi hususunun da gerekçelendirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmektedir.

Olaylar

- Sağlık Bakanlığına bağlı X Devlet Hastanesinde, N Temizlik. Ltd. Şti. ile yapılan iş akdi gereği temizlik işçisi olarak çalışmakta olan başvurucunun iş akdi, 2010 yılında temizlik ihalesini başka bir firmanın kazanması nedeniyle 4/1/2010 tarihinde feshedilmiştir.
- Başvurucu, işe iadesine karar verilmesi istemiyle dava açmış, X İş Mahkemesi 28/7/2010 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir.
- Temyiz üzerine karar, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 28/2/2012 tarihli ilamıyla bozulmuştur. Davalı alt işveren tarafından gerçekleştirilen feshin geçersiz olduğuna ve davacının N. Temizlik. Ltd. Şti. işyerine işe iadesine, 1.200,00 TL ücreti vekaletin davalılardan alınıp davacıya verilmesine hükmetmiştir.
- Başvurucu, Yargıtay ilamına dayanarak 28/6/2012 tarihinde X İcra Müdürlüğü nezdinde, 1/1/2010 tarihinden itibaren temizlik işini alan S Ltd. Şti. ve Sağlık Bakanlığına karşı 1.200,00 TL vekalet ücreti ile 36,00 TL gecikme faizinin tahsili için ilamlı icra takibi başlatmıştır.
- Takip borçlularından S Ltd. Şti. icra emrinin iptali ve icra inkar tazminatına hükmedilmesi istemiyle 17/7/2012 tarihinde başvuru aleyhine X İş Mahkemesinde dava açmıştır.
- X İş Mahkemesi, 6/2/2013 tarihli kararıyla davanın kabulüne, icra emrinin S Ltd. Şti. yönünden iptaline, % 25 icra inkar tazminatının başvurucudan alınarak davacıya verilmesine karar vermiştir. 2013 yılına göre dava konusu değer, temyiz sınırı olan 1.820,00 TL'nin altında kalması nedeniyle karar aynı tarihte kesinleşmiştir.
- Kararın gerekçesinin ilgili kısımları şöyledir:

"...Davalı vekili her ne kadar İş Mahkemesinin bu davaya bakma yetkisinin olmadığı, icra mahkemelerinin görevli ve yetkili olduğu iddiası ile yetkisizlik itirazında bulunduğu görülmüşse de; icra takibine konu olan alacağın, işçi işveren arasında hizmet akdinden kaynaklanması halinde davanın İş Mahkemesinde görülmesi gerekmektedir. Nitekim Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin 1992/14804 esas, 1992/2756 Karar sayılı ve 09.03.1992 tarihli kararında bu husus açıkça vurgulanmıştır. Sonuçta takibe konu alacak işçi, işveren arasında İş Mahkemesi tarafından verilmiş olan İlama dayanmaktadır, taraflardan biri işçi diğeri işveren olup talep olunan alacak işçi alacağı olup, İş Mahkemesince verilen karara dayanmaktadır. Tüm bu nedenlerle mahkememizin görevli kabul edilerek sonuca gidilmiştir.

İlamlı takip yapılan S Ltd. Şti'nin ise 01/01/2012 tarihinden sonra geçerli olmak üzere yapılan temizlik ihalesini üstlendiği, bu nedenle mezkur işçinin iş sözleşmesinin feshedildiğinden haberdar dahi olmadığı, kaldı ki davacı işçinin işe iade edilmesi konusunda ilamda belirtilen N Ltd. Şti'ne süresi içerisinde müracaat edip etmediğini de bilmediklerini, işe iade konusunda şirkete müracaat hakkı olmamakla birlikte şirkete de süresi içerisinde herhangi bir talebinin olmadığı, esasen mezkur davacı işçinin iş sözleşmesinin feshedildiğini ve bu nedenle işe iade davası açmış olduğunu yapılan takip sonucunda öğrenmiş bulundukları, işe iade etmesi gereken şirketin N Ltd. Şti olduğu, ayrıca davalılardan asıl işveren

Sağlık Bakanlığının da bulunduğu, sonuçta davalı olarak görülen Sağlık Bakanlığının ve N şirketinin görüldüğü ve takip alacağının ilama bağlı alacak olduğu davalıların yani ilamda davayı kaybeden ilam borçlularının açıkça belli olduğu ortadadır. İlama bağlı yapılan takipte, takip yapılan S Ltd. Şti.'nin hiç alakası bulunmamakta olup tamamen haksız olarak takip yapıldığı açıktır. Bu durumda S Ltd. Şti.'nin yapmış olduğu itirazın iptali haklı olduğu ve yapılan takibin haksız olduğu açık olduğu anlaşılmakla davacının davasının kabulüne karar verilerek aşağıdaki gibi hüküm kurulmuştur. Davanın KABULÜ ile; itirazda bulunan S Ltd. Şti yönünden İCRA EMRİNİN İPTALİNE, % 25 icra inkar tazminatının davalıdan alınarak davacıya verilmesine ..."

İlgili Hukuk

- 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun (İİK) 16. maddesi şöyledir:

"Kanunun hallini mahkemeye bıraktığı hususlar müstesna olmak üzere İcra ve İflas dairelerinin yaptığı muameleler hakkında kanuna muhalif olmasından veya hadiseye uygun bulunmamasından dolayı icra mahkemesine şikayet olunabilir. Şikayet bu muamelelerin öğrenildiği tarihten yedi gün içinde yapılır.

Bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sebepsiz sürüncemede bırakılmasından dolayı her zaman şikâyet olunabilir."

- 2004 sayılı Kanunun 17. maddesi şöyledir:

"Şikayet icra mahkemesince, kabul edilirse şikayet olunan muamele ya bozulur, yahut düzeltilir.

Memurun sebepsiz yapmadığı veya geciktirdiği işlerin icrası emrolunur."

- 2004 sayılı Kanunun 33. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İcra emrinin tebliği üzerine borçlu yedi gün içinde dilekçe ile icra mahkemesine başvurarak borcun zamanaşımına uğradığı veya imhal veya itfa edildiği itirazında bulunabilir. İtfa veya imha iddiası yetkili mercilerce re'sen yapılmış veya usulüne göre tasdik edilmiş yahut icra dairesinde veya icra mahkemesinde veya mahkeme önünde ikrar olunmuş senetle tevsik edildiği takdirde icra geri bırakılır"

- 2004 sayılı Kanunun 67. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Takip talebine itiraz edilen alacaklı, itirazın tebliği tarihinden itibaren bir sene içinde mahkemeye başvurarak, genel hükümler dairesinde alacağının varlığını ispat suretiyle itirazın iptalini dava edebilir.

Bu davada borçlunun itirazının haksızlığına karar verilirse borçlu; takibinde haksız ve kötü niyetli görülürse alacaklı; diğer tarafın talebi üzerine iki tarafın durumuna, davanın ve hükmolunan şeyin tahammülüne göre, red veya hükmolunan meblağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere, uygun bir tazminatla mahkum edilir."

- 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun (HMK) 26. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Hakim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez."

Ek-4: Hukuk Muhakemeleri Kanunu

MADDE 297

(1) Hüküm "Türk Milleti Adına" verilir ve bu ibareden sonra aşağıdaki hususları kapsar:

- a) Hükümü veren mahkeme ile hâkim veya hâkimlerin ve zabıt kâtibinin ad ve soyadları ile sicil numaraları, mahkeme çeşitli sıfatlarla görev yapıyorsa hükmün hangi sıfatla verildiğini.
- b) Tarafların ve davaya katılanların kimlikleri ile Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, varsa kanuni temsilci ve vekillerinin ad ve soyadları ile adreslerini.
- c) Tarafların iddia ve savunmalarının özetini, anlaştıkları ve anlaşılmadıkları hususları, çekişmeli vakıalar hakkında toplanan delilleri, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesini, sabit görülen vakıalarla bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebepleri.
- ç) Hüküm sonucu, yargılama giderleri ile taraflardan alınan avansın harcanmayan kısmının iadesi, varsa kanun yolları ve süresini.
- d) Hükümün verildiği tarih ve hâkim veya hâkimlerin ve zabıt kâtibinin imzalarını.
- e) Gerekçeli kararın yazıldığı tarihi.

(2) Hükümün sonuç kısmında, gerekçeye ait herhangi bir söz tekrar edilmeksizin, taleplerden her biri hakkında verilen hükümle, taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların, sıra numarası altında; açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesi gereklidir.

Ek-5: Dargeçit Asliye Hukuk Mahkemesi Kararı, E. No. 2015/261, K. No. 2016/14, K.T. 19/01/2016

DAVA: Davacı vekili dilekçesinde dava konusu taşınmaza müvekkilinin 35 yılı aşkın süredir nizasız ve fasılasız malik sıfatıyla zilyet olduğunu ancak kadastro çalışmaları sırasında davalı idare adına tespit gördüğünü, bu nedenle davalı hazine adına olan tapu kaydının iptali ile müvekkili adına tescilini talep etmiştir.

CEVAP: Davalı hazine temsilcisinin vermiş olduğu itiraz dilekçesinden özetle; davanın reddine karar verilmesini bildirmiştir.

GEREKÇE: Dava tapu iptal tescil davası olup, mahkememizce verilen karar yargıtay özel dairesince bozulmuştur.

Kanaatimizce bozma ilamı hatalıdır.

Öncelikle dosyanın incelenmesi sırasında Orman bilirkişi raporunun son sayfasının eksik olduğu dosya içinde bulunmadığı anlaşılmış, bu eksiklik davacı vekilinden bilirkişi raporunun bir örneği istenerek giderilmiştir. Kuvvetle muhtemeldir ki dosya yargıtayda da bu haliyle incelenmiştir. Ve hatta eksiklik fark edilmemiştir. Yargıtay tetkik hakimlerinin iş yoğunluğu sebebiyle dosyalar detaylı incelenememekte tetkik hakimleri dosyayı kolayca elden çıkarmak için dosyaya baktıklarında hemen bir bozma sebebi bulmaya çalışmaktadırlar. Özellikle usuli bozmaların çok olmasının sebebinin bu olduğu kanaatindeyiz. Bir bozma sebebi bulunduğunda, heyete şöyle bir bozma sebebi var diyerek dosyayı elden çıkarmakta böylece işten kurtulmuş olmaktadır. Esas açısından da bir bozma sebebi bulmak veya bozulmalı demek kolaylarına gelmektedir. Çünkü heyet dosyayı onamak için tetkik hakimine sorular sormakta, o dosyanın gerçekten onanması gerektiği konusunda tatmin olmak istemektedir. Tabi bu durumda tetkik hakiminin dosyayı en iyi şekilde incelemiş olmasını gerektirmektedir ve bu zor olandır. Ayrıca bazen tetkik hakimi dosyayı en iyi şekilde incelemiş olsa bile sorulan sorulara cevap veremeyebilmekte ve konumu gereği heyete karşı zor durumda kalabilmektedir. Dosyanın bozulması gerektiğine ilişkin bir sebep bulmak ve heyete bunu anlatıp heyette uygun görür ise dosyayı bu şekilde elden çıkarmak daha kolay bir yöntem olmaktadır. Mahkememizce iş bu dosyada verilen kararın bozulmasında da bu düşüncenin izleri olduğu kanaatine varılmıştır. Bu hususun gerekçeli kararda belirtilmesinin yanlış olduğunu düşünülebilir ise de kanaatimizce ortada bir yanlışlık yoktur, hatta çok lüzumlu çok gerekli olduğu için belirtilmiştir. Hukuk oyun oynamak, rol yapmak, uygulama böyle herkes böyle yapıyor demek değildir. Hukuk toplumun aynasıdır. Gerçekler bir kenara bırakılarak rol yapılarak hukuka bir şey katılamaz. Hukuk böyle gelişmez.

Mahkememizce bu hususun belirtilmesinde amaçlanan tetkik hakimini yada tetkik hakimlerini suçlamak değildir. Zaten dosyada tetkik hakiminin ismi geçmemekte, hangi tetkik hakiminin dosyayı incelediği mahkememizce anlaşılamamaktadır. Yargıtay tetkik hakimliğinin Türk adli yargı teşkilatının ve hakimliğin en zor görevlerinden olduğu da bir gerçektir. Kanaatimizce başlı başına tetkik hakimliği uygulamasının yanlışlığı da izahtan varestedir.

Dosyada eksik bir evrakın fark edilmemesi de herkesin yapabileceği bir hatadır, zira kimse mükemmel değildir. Mahkememizce anlatılmak istenen yukarıda anlatılan düşüncenin adli yargı sisteminin bir gerçeği olduğu, bozma ilamının bundan izler taşıdığı ve bu düşüncenin kanaatimizce hatalı olduğudur. Kanaatimizce Yargının iş yükünün çok fazla olduğu ülkemizde Yargıtay bozucu değil yapıcı olmalıdır.

...Öncelikle bölgede kadastro çalışmasının sağlıklı yapılmadığı hiç yapılmasa daha iyiydi denilecek bir kadastro çalışması yapıldığı mahkeme hakimince müsaade edilmiştir.

..

Elbetteki her açılan dava kabul edilecek diye bir durum olamaz. Suistimale asla müsaade edilmemeli, hakim bunu çok iyi ayıklamalıdır.

İş bu dosyada tanıklar ve mahalli bilirkişiler köyün boşaltıldığını ittifakla beyan etmelerine rağmen bozma ilamında köyün boşaltıldığına dair resmi belge olmadığından bahsedilmektedir. Köyün boşaltılmadığının resmi belge ile ispat edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Mahkememizce bozma kararına gerekçe olsun diye bu hususun yazıldığı kanaatine varılmıştır.

Ayrıca taşınmazın içinde kayaların olması taşınmazın kullanılmadığı anlamına gelmez. Bozma ilamında taşınmazın içinde taş bulunması sebebiyle imar ihyasının tamamlanmadığından bahsedilmekte ise de, bu doğru değildir. Tanık ve mahalli bilirkişilerin ittifak halinde dava konusu taşınmazın davacıya ait olduğunu söylemesi, zirai bilirkişi raporu ve orman bilirkişi raporu ve en önemlisi keşfi yapan hakimin taşınmazın davacıya ait olduğuna kanaat getirmiş olması hususları dikkate alındığında mahkememizce yargıtay bozma ilamının hatalı olduğu kanaatine varılmıştır. Keşfi yapan tanıkları dinleyen, dosyayı tekemmül ettiren hakim, taraflarla yüz yüzedir olayları tarafların ve tanıkların doğru söyleyip söylemediğini daha iyi analiz edebilir, şüphe oluşturan konu varsa bunu sorarak aydınlatır ve bir kanaate varır. Bu aslında yargılamadaki en önemli sonuçtur.

Dosyanın incelenmesinde yargıtayın gerekçe ve değerlendirmelerine göre mahkememiz kararının dosya kapsamına daha uygun düştüğü ve daha isabetli bir karar olduğu kanaatine varıldığından mahkememizce verilen kararda direnilmesi gerekmiş ve aşağıdaki hüküm kurulmuştur.

HÜKÜM:

1-Mahkememizce verilenkarar sayılı kararda DİRENİLMESİNE,

Ek-6: Bursa Tüketici Mahkemesi Kararı, E. No. 2012/2727, K. No. 2013/492, K.T. 25/03/2013

Mahkememizde görülmekte bulunan davanın yapılan açık yargılamasının sonunda,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

İDDİANIN ÖZETİ: Davacılar vekili dava dilekçesinde özetle;Müvekkil davacıların maliki oldukları, Kurtuluş caddesi, No:59 Armutlu-Yalova adresli binanın davalı mütaahhit tarafından 25.12.1992 gün ve 27 sayılı yapı ruhsatıyla inşa edildiğini, Armutlu Belediye Başkanlığının, 17.09.2007 gün ve 4-1621 sayılı yazısıyla binanın tahliyesi ve derhal güçlendirme çalışmasının yapılmasının istendiğini, ,bu nedenlerle, Kurtuluş caddesi, No:59 Armutlu-Yalova adresli ve tapunun Armutlu ilçesi, Ova mevkiinde kain 23 pafta, 7332 parsel sayılı gayrimenkul üstünde inşa edilen binanın güçlendirme masraflarının davalıya ait olmak üzere müvekkiller tarafından yapılmasına, Borçlar Kanunu 97. Madde gereği izin kararının verilmesini, fazlaya dair haklar saklı kalmak kaydıyla dava tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte 20.000 TL. Maddi tazminatın davalı tarafından ödenmesine, güçlendirme masraflarının davalıdan tahsilini teminen davalı adına kayıtlı olduğu tespit edilecek gayrimenkul ve sicile kayıtlı menkullerinin üçüncü şahıslara devrinin engellenmesi yönünde ihtiyati tedbir vaazına, yargılama giderlerinin davalıya tahmiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

SAVUNMANIN ÖZETİ: Davacı vekili ve davalıya usulüne uygun tebligatın yapıldığı görülmüştür. Davalı cevap dilekçesinde özetle;tedbir taleplerinin reddine karar verilmesini istemiştir.

ÇEKİŞMELİ HUSUSLAR VE TOPLANAN DELİLLER: Taraflar delillerini dosyaya sunmuşlardır. Taraflar arasında düzenlenen kat karşılığı inşaat sözleşmesi, inşaatın yapıldığı arsalar ait tapu kayıtları ile taraf delilleri celbedildiği, 2007/146-49 D.İş esas karar ve 2008/42-41 D.İş esas karar -sayılı dosyaların celpedildiği, davacı vekilinin katılımı ile 22.05.2009 tarihinde davaya konu inşaat üzerinde keşif yapılmıştır.

Keşfi izleyen inşaat mühendisi bilirkişi; dava konusu olan taşınmazda yapılmış olan güçlendirme işlerinin dava tarihi itibarıyla değerinin 295.615,55 TL. Dava tarihi itibarıyla taşınmazın güçlendirme yapıldıktan sonraki inşaat değerinin 561.632,40 TL. Güçlendirme yapılmadan önceki inşaat değeri ve güçlendirme maliyeti düşüldüğünde 266.016,85 TL. olarak bulunduğunu rapor etmiştir.

Keşfi izleyen fen bilirkişi dava konusu taşınmazın ölçekli krokisini çizerek mahkemeye sunmuştur, bu nedenlerle aşağıdaki şekilde hüküm tesis etmek gerekmiştir.

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE GEREKÇE: Toplanan deliller ve tüm dosya kapsamına göre davanın davasının reddine karar vermek gerekmiş olup, aşağıdaki şekilde hüküm tesis edilmiştir.

HÜKÜM:

1-Davacının davasının reddine,

2-HMK'nun 326/1. Maddesi gereğince davacı tarafından yapılan yargılama giderlerinin üzerine bırakılmasına,

Ek-1: AİHM Kararı: Allenet de Ribemont/Fransa, 15175/89, 10/02/1995

Olay

Parlamento üyesi ve eski bir bakan olan Jean de Broglie, Allenet de Ribemont ile aynı binada oturan mali danışmanını ziyaretten çıkarken, kapının önünde öldürülmüştür. Ribemont, Varga ile Paris'teki bir restoran için ortaklık yapmayı planlamıştır. Bu iş, öldürülen Broglie tarafından sağlanan krediyle finanse edilmiş ve kredi başvurusuya verilmiştir. Kredinin ödenmesinde başvuru sorumluluk almıştır.

Başlatılan soruşturma çerçevesinde gözaltına alınanlar arasında başvuru Ribemont da bulunmaktadır.

İçişleri Bakanı, Paris Adli Suçları Soruşturma Bürosu Müdürü ve Cinayet Masası şefinin bulunduğu basın toplantısında yürütülmekte olan bu soruşturma hakkında söz konusu kişiler şunları söylemişlerdir:

1. Olay çözüldü... çok basit bir olay.

...

2. Brogli tarafından bankadan alınan kredi, De Varga-Hirsch ve Ribemont tarafından geri ödenecekti.

...

3. De Varga ile olaydaki yardımcısı Ribemont cinayetin azmettiricisidirler. ...

Ek-2: AİHM Kararı: Sekanina/Avusturya, 13126/87, 25/08/1993

– Başvurucu Karl Sekanina Viyana’da yaşamaktadır. Eşi Bayan Sekanina, 4 Temmuz 1985’te Linz’de bir binanın beşinci katında yer alan aile konutlarının penceresinden düşmüştür. Başvurucu, eşini öldürme şüphesiyle, polis tarafından 1 Ağustos 1985’te gözaltına alınmıştır.

Yargılama:

– Linz Bölge Mahkemesi jürisi, başvurucuyu 30 Temmuz 1986’da kendisine yöneltilen her iki suçlamadan da beraat ettirmiştir. Jüri, ilk suçlamayı yediye karşı bir oyla; ikinci suçlamayı ise oybirliği ile reddetmiştir.

– Yürürlükteki hükümler ve kararın gerekçesi aşağıda belirtildiği gibidir:

“Ceza Yargılaması Usul Kanunu madde 259 üçüncü paragraf uyarınca, Karl Leopold Sekanina kendisine karşı yöneltilen:

1. 4 Temmuz 1985’te eşi Maria Sekanina’ya plastik bir kova ile vurması sonucu beşinci kattaki bir dairenin açık penceresinden düşmesine ve yere çarpması sonucu oluşan ölümcül yaralara sebebiyet vererek kasten öldürdüğü; ve

2. 1985’in Ağustos ayı başlarında, eğer onu ele verirlerse hücre arkadaşlarını dışarıda yakalayıp öldürmekle tehdit ederek; Egon Werger’i, 4 Temmuz 1985’te cereyan eden olaylarla ilgili Karl Sekanina tarafından tutuklu hücresinde yapılan açıklamalar hakkında sessiz kalmaya zorladığı

suçlamalarından beraat etmiştir.

....

GEREKÇE

Beraat jürinin kararı esas alınarak verilmiştir.”

– İlk suçlamaya ilişkin jüri görüşmelerinin tutanakları aşağıdaki gibidir:

“Bay Sekanina’yı cinayetten mahkûm edecek kesin kanıt bulunmamaktadır. Profesör Kaiser tarafından verilen sağlık raporuna göre; Bayan Sekanina ölmeden önce hala eşinin katil olduğunu belirtebilirdi. Bazı tanıkların ifadeleri bize güvenilmez görünmektedir.”

– İkinci suçlama ile ilgili olarak ise, sözü geçen diğer üç tutuklunun ciddi ölüm tehditleri işittiklerini inkâr ettiklerini kaydetmişlerdir.

– Sonuç olarak, başvurucu derhal tahliye edilmiş ve savcılık makamı beraat kararına karşı temyize gitmemiştir.

Yargılamadan dolayı yapılmış harcamalar ve tutukluluk tazminatı için başvuru

– Başvurucu, savunması için yaptığı zorunlu masrafların ve tutuklu kalması nedeniyle maddi tazminatın kendisine ödenmesi için başvuruda bulunmuştur.

– 4 Kasım 1986’da savcılık makamı istenen masrafların fahiş miktarda olduğu görüşünü bildirmiş ve aynı zamanda, 1969 Ceza Davalarında Tazminat Kanununun 2 (1) (b) bölümünde belirtilen koşulları karşılamadığı gerekçesiyle tazminat talebine karşı çıkmıştır.

– Linz Bölge Mahkemesi iki ayrı karar vermiştir. 12 Aralık 1986’da, zorunlu savunma giderlerine ilişkin olarak Sekanina’ya 22,546.50 Şilin ödenmesine hükmetmiştir; başvurucunun miktara ilişkin temyiz talebi ise Linz İstinaf Mahkemesi tarafından 15 Ocak 1987’de reddedilmiştir.

– Tazminat talebi ise Bölge Mahkemesi tarafından 10 Aralık’ta geri çevrilmiştir.

– 25 Şubat 1987’de Linz İstinaf Mahkemesi bu kararı onamıştır. Beraat kararının yanında tüm şüphelerin giderilmiş olmasını da arayan 1969 Kanunun 2(1)(b) bölümünün, Anayasaya ve Sözleşmenin 6’ncı maddesinin 2’inci fıkrasına aykırı olduğu iddiasını reddetmiştir. Mahkeme, hüküm öncesi

süreçte masumiyet karinesinin göz önünde bulundurulması gerektiğine fakat karinenin, beraat eden her sanığa tazminat talep etme hakkı vermediğine hükmetmiştir. Aykırılığı iddia edilen kural suça değil, süregelen şüpheyne daırdır. Bir mahkemenin şüphelerin varlığını sürdürdüğüne dair çıkarımı, masumiyet karinesi ile çelişmez. İstinaf Mahkemesi ayrıca şunları eklemiştir:

“...Başvurucunun iddia ettiğinin aksine, sadece jürinin oyundan ...bu kadar açık bir kararın şüphelerin dağılması anlamına geldiği sonucunu çıkarmak mümkün değildir. Şüphenin varlığını sürdürüp sürdürmediğine dair bir tespit yapılabilmesi için jürinin görüşme tutanaklarına başvurmak daha uygun olacaktır. Bu kaydın içeriği ...daha ziyade jürinin gözünde tüm şüphelerin ortadan kalkmadığını göstermektedir. Öyle ki, Mahkeme, [1969] Kanunu hükmü gereği, şüpheyne dair durum değerlendirmesinde bulunurken, duruşmada -jürinin karara esas teşkil eder nitelik ve önemdeki görüşmeleri de dâhil olmak üzere- verilen hüküm ile bağılı değildir.

Polis sorgulamaları ve soruşturmanın ardından, başvuru hakkında şüphe doğuran güçlü sebepler bulunduğu inkar edilemez. Gerçekten de, Linz İstinaf Mahkemesi 30 Nisan 1986 tarihinde ...Sekanina'nın tutukluluğunun bir yıla kadar sürebileceğini belirterek kuvvetli şüphenin varlığını onaylamıştır. Temyiz edilen kararda derece mahkemesi bu şüpheyne haklı olarak, özellikle Bay Sekanina'nın tekrar eden tehditlerine, şiddet eylemlerine, eşinin ölümünden duyduğu açık memnuniyete, olayları hücre arkadaşına anlatma şekline, kazanın oluş şekline dair farklı hikayelere, finansal baskı altında olmasına, iki çocuğunun bakım ve gözetimine dair başarısızlıkla sonuçlanan çabalarına ve eşinin ölümünden dolayı yaşam sigortası kapsamında kendisine bir ödeme yapılması umuduna dayandırmıştır. Olayın oluş şekline ilişkin olarak başvuru tarafından üçüncü kişilere yapılan farklı aktarımlar arasından, Mahkeme, özellikle 28-30 Temmuz 1986 tarihleri arasındaki duruşmada tanıklar Gundula Sekanina, Johanna Schöllnberger ve Kurt Schöllnberger tarafından sunulan beyanlara atıf yapmaktadır. Başvuru iş arkadaşı Siegfried Wurzinger'e kazanın olduğu sırada başka bir odada bulunduğunu söylerken; BrigitteGrasböck ise, açık renkli bir yelek giyen şikayetçinin düşme sırasında camda olduğunu ve vücudunun üst kısmının tamamen görünür olduğunu belirtmiştir. İfadenin devamına göre başvuru, pencereden dışarıya uzattığı elinde bir kova tutmakta ve su dökmektedir; dahası, düşen eşinin yanına geldiği sırada da üzerinde mavi bir yelek bulunmaktadır (Grasböck ifade tutanağı). 2 Ağustos 1985'te Linz Federal Polisi tarafından tutanağa geçirilen sorgusu esnasında, başvuru, düşmeden kısa bir süre önce kendisi ile tartıştığını ifade etmiştir. Tanık Egon Werger'ın aktardığına göre, başvuru 'tartışma esnasında eşine doğru öfkeyle koştuğunu' kendisine söylemiştir. Başvuru çok sayıda tanık tarafından asabi ve saldırgan olarak tanımlanmıştır. Başvurucunun, sonuncusu ölüm vakasından bir hafta önce olmak üzere, daha önce de eşine çok sayıda ölüm tehditleri yönelttiği ifade edilmiştir....”

İstinaf mahkemesi, neticede şu ifadelere yer vermiştir:

“Duruşma sırasında çoğunlukla çürütülmemiş söz konusu koşullar göz önünde bulundurulduğunda jüri, şüphenin mahkumiyet kararı vermeye yeterli olmadığı görüşüne varmıştır; ancak yine de bu, şüphelerin ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir”.

Ek-3: AYM Kararı: Oğuz Tiftikçier, B. No: 2013/2091, 04/11/2015

- Başvurucu, Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ) Genel Müdürlüğü Edremit İlçe İşletme Başmühendisliği emrinde işçi statüsüyle Başteknisyen olarak çalışmakta iken irtikap suçundan hakkında yürütülen soruşturma kapsamında 17/3/2006 tarihinde tutuklanmış ve hakkında Burhaniye Ağır Ceza Mahkemesinde dava açılmıştır.
- Mahkeme 6/6/2006 tarihli kararı ile başvurucuyu, görevi kötüye kullanma suçundan 2 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırmıştır.
- Bu arada başvuru hakkında disiplin soruşturması başlatılmış, İşyeri Disiplin Kurulunun 23/6/2006 tarihli kararı ile başvurunun rüşvet almak suçundan yargılanarak görevi kötüye kullanma suçundan hüküm giydiği belirtilmiş, 11. Dönem Toplu İş Sözleşmesinin (TİS) 26. maddesindeki rüşvet almak ve vermek suçuna kıyasen iş akdi sona erdirilmiştir.
- Başvurucunun karara yaptığı itiraz, TEDAŞ Genel Müdürlüğü İşçi Merkez Disiplin Kurulunun 9/8/2006 tarihli kararı ile reddedilmiştir.
- Burhaniye Ağır Ceza Mahkemesinin mahkûmiyet kararı temyiz edilmiş, Yargıtay 5. Ceza Dairesi 9/1/2012 tarihli ilamı ile sanığın görevi kötüye kullanmaya teşebbüs suçundan cezalandırılması gerektiği gerekçesiyle hükmü bozmuştur.
- Bozma üzerine yapılan yargılamada sanığın görevi kötüye kullanma suçuna teşebbüsten, “iki ay on beş gün hapis cezası ile cezalandırılmasına” ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş, karar itiraz edilmeden kesinleşmiştir.
- Başvurucu, işe iadesine karar verilmesi istemiyle Bursa İş Mahkemesine dava açmış; Mahkeme, 13/9/2012 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir.
- Temyiz üzerine karar, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 14/12/2012 tarihli ilamıyla onanmıştır.
- Bireysel başvuruya konu olan Bursa İş Mahkemesinin ret kararının gerekçesi ise şöyledir:

“Toplanan deliller değerlendirildiğinde; davacının, davalı şirkete ait Edremit İlçe Baş Mühendisliğinde teknisyen olarak çalıştığı sırada, dava dışı Hasan Tandoğan’ın tarımsal sulama aboneliğini usulsüz kullandığı ve bu hususun müfettişlerce tespit edildiğini, kendisine bu nedenle yüzelli milyar Türk lirası para cezası kesilmesi gerektiğini, 50.000,00 TL’nin müfettişlerce istendiğini, fakat bunu kendisinin yirmi milyar Türk lirasına düşürdüğünü söyleyerek bu miktar parayı dava dışı Hasan Tandoğan’dan istemesi ile ilgili olay hakkında Burhaniye Ağır Ceza Mahkemesinin 2006/201 esas sayılı dosyası ile hakkında kamu dava açıldığı, yapılan yargılamalar sonunda davacının 22.05.2012 tarihli ve 2012/108 esas, 2012/239 karar sayılı (bozmadan sonra yeni esas almıştır) ilamı ile görevi kötüye kullanma teşebbüs suçundan TCK’nın 257/1. maddesi gereğine mahkûmiyetine karar verildiği, daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olmadığı için hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı tespit edilmiştir.

Hukuk Mahkemesi, Ceza mahkemesine konu olayla bağlıdır. Ceza mahkemesinin sonuca matuf hukuki nitelendirmeleri hukuk hâkimini de bağlamaz. Yani davacı hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı somut olayın varlığını bertaraf edici nitelikte değildir. Dolayısıyla somut olayın 4857 sayılı yasa ve taraflar arasında bağitlanan TİS hükümleri çerçevesinde irdelenmesi ve sonuca gidilmesi gerekmektedir.

Burhaniye Ağır Ceza Mahkemesinin ilgili ceza dosyası sureti ve ilamlar dosya içine celp edilmiş olup, davacının yukarıda açıklanan olay sonucu mahkûmiyetine karar verildiği, ancak ceza yasaları gereği hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı sabittir. Feshe dayanak olay, ceza davası dosyası ile doğrulanmıştır. Meydana gelen olay nedeniyle işveren ile Türkiye Enerji, Su ve Gaz İşçileri Sendikası ile kamu işveren sendikaları arasında imzalanan 11. dönem TİS’in 48/6. maddesi gereğince disiplin kurulu kararı ile davacının iş akdi feshedilmiştir. 4857 sayılı yasanın 25/II-e maddesinde işçinin, işverenin güvenini kötüye kullanması ve hırsızlık yapması durumunda işverence iş akdi haklı olarak feshedilebilecektir. Somut olayda fesih 4857 sayılı yasanın 25/II-e maddesi hükümlerine uygun bulunmuş, davanın bu nedenle reddine karar verilmesi sonuç ve kanaatine varılarak aşağıdaki hüküm kurulmuştur.”

Ek -4: AYM Kararı: Mustafa Akın, B. No: 2013/2696, 09/09/2015

- Başvurucunun, Yatağan Belediyesinde işçi olarak çalışmakta iken uygunsuz ve ahlaka aykırı davranışlarda bulunduğu gerekçesiyle 1/3/2011 tarihinde iş akdi sona erdirilmiştir.
- Başvurucu hakkında, katılanlara ait köpekle cinsel ilişkiye girmek suretiyle mala zarar verme, kasten yaralama ve konut dokunulmazlığını ihlâl suçlarından dava açılmış, Yatağan Asliye Ceza Mahkemesinin 28/2/2012 tarihli kararıyla; mala zarar verme suçundan beraatine, konut dokunulmazlığını ihlâl suçundan 1 yıl 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına, kasten yaralama suçundan 4.500,00 TL adli para cezası (iki kez) ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısımları şöyledir:

“Tüm dosya kapsamına göre; sanığın olay tarihinde, katılana ait evin avlusuna gecedan sayılan bir vakitte rızası hilafına girdiği, katılanların güvenlik kamera görüntülerinde sanığı avluda görmeleri üzerine sanığı kovaladıkları, bir süre sonra sanığı yakaladıkları, bu sırada sanığın katılanlara elinde bulunan bıçağı sapladığı, böylelikle sanığın üzerine atılı kasten yaralama ve konut dokunulmazlığını ihlal suçlarını işlemiş olduğu iddia, katılanların ilk aşamadan itibaren değişmeyen beyanları, bu beyanlar ile aynı doğrultuda olan hastane raporu ve tüm dosya kapsamından anlaşılmış olup, sanığın 5237 sayılı TCK’nun 86/2 ve 116/4 maddeleri uyarınca cezalandırılmasına karar vermek gerekmiştir.

Her ne kadar sanık hakkında mala zarar verme suçundan kamu davası açılmış ise de; sanığın katılana ait köpeğe yönelik eylemde bulunduğuna ilişkin soyut katılan beyanları dışında, herhangi bir delil elde edilmediği gibi, güvenlik kamera görüntülerinde de sanığın, katılana ait köpeğe cinsel nitelikte bir eylemi olduğuna ilişkin herhangi bir tespit yapılmadığı anlaşılmakla, sanığın üzerine atılı mala zarar verme suçundan beraatine karar vermek gerekmiştir.

Her ne kadar sanık savunmasında; katılanlara yönelik herhangi bir eyleminin bulunmadığını savunmuş ise de; katılan C. T’nin evinde bulunan güvenlik kemara görüntülerine ilişkin tutanak incelendiğinde ve katılanlara ait hastane raporları dikkate alındığında sanığın savunmasına itibar edilmemiş, sanığın bu savunmayı suçtan ve cezadan kurtulmaya yönelik yaptığına mahkememizce tam olarak kanaat getirilmiştir.

Her ne kadar sanık hakkında hükmedilen hapis cezası iki yıl hapis cezasından düşük ise de; sanık hakkında mahkememizin 2008/420 esas ve 2009/83 karar sayılı ilamıyla verilmiş HAGB’li ilamı bulunduğu bu itibar ile sanığın bir daha suç işlemeyeceği hususunda mahkememizde olumlu kanaat oluşmadığından, sanık hakkında verilen cezanın TCK’nun 51 maddesi uyarınca ertelenmesine, 5271 sayılı CMK’nun 231/6 maddesi uyarınca kurulan mahkumiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılmasına kararları verilmesine yer olmadığına kararı verilmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.”

- Başvuru dosyasına sunulan belgelerden; davanın, temyiz incelemesi için Yargıtay 18. Ceza Dairesinde kayıtlı olduğu ve henüz sonuçlandırılmadığı anlaşılmıştır.
- Başvurucu işe iadesine karar verilmesi istemiyle dava açmış, Yatağan Asliye Hukuk Mahkemesi (İş Mahkemesi sıfatıyla) 16/3/2012 tarihli kararıyla, başvurucunun işten çıkarılmasında ispatlanmış haklı nedeninin bulunmadığı, işten çıkarma sebebi olarak ortaya konulan nedenin ispat edilemediği gibi ceza yargılamasında da davacının beraat ettiği, işten çıkarma sebebi olarak ortaya konulan nedenin iş akdi ile ve işin görülmesi ile ilgisinin bulunmadığı, ayrıca savunmasının alınmadığı gerekçesiyle feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir.
- Temyiz üzerine karar, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 8/10/2012 tarihli ilamıyla bozulmuş ve aynı ilamda esasa girilerek davanın reddine karar verilmiştir.
- Karar gerekçesinin ilgili kısımları şöyledir:

“...

Somut olayda davalı belediyede temizlik işçisi olarak çalışan davacı işçinin iş sözleşmesi toplumsal ahlakla bağdaşmayan, toplum tarafından hoş karşılanmayan ve hatta ayıplanan bazı davranışlar için-

de bulunduğu bilgisinin basında ve internet sitelerinde yer aldığı, bu durumun kamuoyunca öğrenilmesinden sonra işine devamının kurumu zor durumda bırakacağı gerekçeleri ile feshedilmiştir. Dosya içeriğine göre, davacının gece bir şahsın evinin bahçesine girerek köpeği ile cinsel ilişkiye girdiği, evin sahibi ile kavga ettiği ve bıçak ile evin sahibini yaraladığı iddiasıyla Yatağan Asliye Ceza Mahkemesinin 2011/73 esas sayısı ile açılan ceza davasında mahkemece kasten yaralama, konut dokunulmazlığını ihlal suçlarından mahkûmiyetine, mala zarar verme suçundan ise beraatına karar verildiği anlaşılmaktadır.

Dinlenen tanıkların olayla ilgili görgüye dayalı bilgileri bulunmamakta ise de, Yatağan Asliye Ceza Mahkemesinin yukarıda numarası yazılı dosyasının içeriği ve davacı hakkında yerel gazete ve internette çıkan haberler feshin değerlendirilmesi bakımından yeterli görülmüştür.

Dosya kapsamına göre her ne kadar olay mesai saatinden sonra ve işyeri dışında meydana gelmiş ise de, davacı hakkında genel ahlaka aykırı bir suç işlediğine ilişkin kamu davası açılmasına neden olan iddia ve bu iddianın geniş bir kitleye yayılması işyerinde olumsuzluklara yol açacak niteliktedir. Davalı belediyede temizlik işçisi olarak çalışan davacı hakkındaki iddiaların ilçe halkı tarafından bilinmesi kurum açısından iş sözleşmesinin devamını zorlaştırmıştır. Davalı işverence yapılan fesih geçerli nedene dayandığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın kabulü hatalı olmuştur.”

İlgili Hukuk

– 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 20. maddesi şöyledir:

“İş sözleşmesi feshedilen işçi, fesih bildiriminde sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli bir sebep olmadığı iddiası ile fesih bildiriminin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde iş mahkemesinde dava açabilir. Taraflar anlaşılırsa uyuşmazlık aynı sürede özel hakeme götürülür.

Feshin geçerli bir sebebe dayandığını ispat yükümlülüğü işverene aittir. İşçi, feshin başka bir sebebe dayandığını iddia ettiği takdirde, bu iddiasını ispatla yükümlüdür.

Dava seri muhakeme usulüne göre iki ay içinde sonuçlandırılır. Mahkemece verilen kararın temyizi halinde, Yargıtay bir ay içinde kesin olarak karar verir.”

– 4857 sayılı Kanunun 21. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“İşverence geçerli sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli olmadığı mahkemece veya özel hakem tarafından tespit edilerek feshin geçersizliğine karar verildiğinde, işveren, işçiyi bir ay içinde işe başlatmak zorundadır. İşçiyi başvurusu üzerine işveren bir ay içinde işe başlatmaz ise, işçiye en az dört aylık ve en çok sekiz aylık ücreti tutarında tazminat ödemekle yükümlü olur.

Mahkeme veya özel hakem feshin geçersizliğine karar verdiğinde, işçinin işe başlatılmaması halinde ödenecek tazminat miktarını da belirler.

Kararın kesinleşmesine kadar çalıştırılmadığı süre için işçiye en çok dört aya kadar doğmuş bulunan ücret ve diğer hakları ödenir.

...

İşçi kesinleşen mahkeme veya özel hakem kararının tebliğinden itibaren on işgünü içinde işe başlamak için işverene başvuruda bulunmak zorundadır. İşçi bu süre içinde başvuruda bulunmaz ise, işverence yapılmış olan fesih geçerli bir fesih sayılır ve işveren sadece bunun hukuki sonuçları ile sorumlu olur.

...”

– 4857 sayılı Kanunun 25. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“Süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir:

...

II. Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

...”

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

BİREYSEL BAŞVURU

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı 12 Eylül 2010 tarihli Anayasa Değişikliği Referandumuyla Anayasa'nın 148. maddesinde yapılan değişiklik sonucu kabul edilmiş ve 23 Eylül 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Bireysel başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

INDIVIDUAL APPLICATION

The right to individual application to the Constitutional Court of Turkey was introduced by the amendment of the Article 148 of the Turkish Constitution adopted on 12 September 2010 and entered into force on 23 September 2012.

Everyone, who claims that one of her/his fundamental rights and freedoms, as protected by the European Convention on Human Rights and guaranteed by the Constitution, has been violated by public authorities may apply to the Constitutional Court. This remedy is only available where ordinary administrative or judicial remedies have been exhausted.

Bu proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütülmektedir. Bu projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

This project is co-financed by the European Union, the Republic of Turkey and the Council of Europe and implemented by the Council of Europe. The Central Finance and Contracts Unit is the contracting authority of this project.

TUR

www.coe.int/tr/web/ankara

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi
R.Tagore Cad. No:10/8 06550 Çankaya, ANKARA
T : +90 (312) 468 84 64
F : +90 (312) 468 84 06
E : siac.ankara@coe.int
aymbbprojesi
Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Projesi
Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Projesi

PAYDAŞ KURUMLAR

- Yargıtay
- Danıştay
- Adalet Bakanlığı
- Hâkimler ve Savcılar Kurulu
- Türkiye Barolar Birliği

STAKEHOLDERS

- Court of Cassation
- Council of State
- Ministry of Justice
- Council of Judges and Prosecutors
- Union of Turkish Bar Associations